

Ελευθερόπολις

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ ΑΠΟΚΟΡΩΝΟΥ ΧΑΝΙΩΝ

ΧΡΟΝΟΣ 4ος ΦΥΛΛΟ 16ο ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2000 ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΗ 1 ΣΟΥΛΙΟΥ 124 ΤΚ 173 42 ΑΘΗΝΑ

Το γραμματσάκι τσ' Ελευθερόπολης

ΝΑ ΚΟΨΩ ΘΕΛΕΙ
ΤΗ... ΦΤΟΝΗ ΜΟΥ!

στη πολυτέλεια, Ευρωπαίοι εγινήκαμε οι αρμενιανοί, αναγνώστη μου μερποντική, κι έθιμο μας το κάμαμε, ως φαίνεται, κι ετούτο πάλι με την πίτα. Οϊ τη χορταρόπιτα βέβαια, με το λαγουδόχορτο, το λάμπαθο, το μάραθο και τ' άλλα τα μυριστικά χόρτα, απού μοσκοβόλα ως την έβγανες από το φουρνάκι, και καθώς σ' έκοβ' η πείνα, ζυματιστή την έχαρτες, κι ας σου 'καίγε τη γλώσσα και σου φούσκιαζε τον ουρανίσκο.

-Ξέχασε τ' αυτά, θα μου πεις. Άλλες εποχές ήρθανε, κι άλλες πίτες και χιλοπίτες τρώμε, κι άχνα να μη βγάινουμε, γιατί θα μάσε πούνε χωριάτες κι άζυστους -άξεστοι ως λένε -και τρέχα γύρευε να βρεις ξύστρες και χτένες να ξυθείσαι και να χτενίζεσαι, για να γυαλίζ' η τρίχα σου και να 'χεις πέραση στην πιάστα.

Εσιμίσαμε, γιατί' απού λες αναγνώστη, οι αρμενιανοί κι άλλοι μονοστήβανοι, τη βασιλοπιτά μας βέβαια να κόνομε -τ' άλλα μα-ραφέτια, άλλοι φοβερίζανε πως θα τα κόνομε, ως θα πούμε παρακάτω. Να πιούμε και την τσικουδιά μας και να πούμε και κιαιμά τροζοκουβέντα να γελάσμε, να παν οι πίκρες κάτω.

Καλεσμένο 'χαμε και το γραμματικό του "Γραμματσακιού" τούτης τση ζερβής μεριάς τσ' "Ελευθερόπολης", και τότε βγάλαμε στην έδρα να μάσε πει κιαιμά παλιάν αθιβολή του χωρατά, γη τσι γκρίνιες του για τα σημερνά παράξενα κι ανάποδα, ως του φαίνονται τα πράματα: μόδες, γλώσσες, φορέματα και κουρέματα τω σημερνό.

-Άστε τονε μωρέ να κουρευείται, είπαμε! Μ' αυτός μοιάζει τον παλιότερο ντου, π' όντεν είδανε, στα 1869, το σιδερόδρομο του Τρικούπη που αποστράτεψε τσ' αραμπάδες, τσι σουστές και τ' αμάζια με τ' αλόγατα, τότε περιγελούσαν -"θερίο" και "μουτζούρη" τότε λέγανε και φοβούντανε να τονε καβαλικέψουνε να πάνε στον Πειραιά. Περιπαίζανε κι όσουσ τσι βαστά η περδικούλα ντωσ να φοκάρωσουνε στην κοιλιά ντου, και τσι ρωτούσαν, άνε κάμανε τη διαθήκη ντωνε κι άνε πήρανε συχώρεση από τη πεθερά ντωσ, κι αν εξομολογήθηκανε σε παπά!

Να μη σας τα πολυλογώ όμως, και να δώκω το λόγο στο γέρο, ν' ακούσετε τσι φειταίνες του γκρίνιες, που ως εβγήκε στον οντά αρχίνιζε να μάσε κανοναρχά:

έω σας, μωρέ, από τότες που μ' αρχινίζετε τού-
τονε το μάλιχουλέ και το χορό με το κασαπλιό
τση πίτας, να μ' αφήκετ' εμένα αναπαϊμένο,
γιατ' εγέρασα και δε μ' ακούει μπλιό να σύρω
τα πόδια μου, οϊ να χορεύω, να πηδώ, να παίξω
ασφεντυλιές και να χτυπώ την απαλάμη μου εις
το στιβάνι. Παρά 'σεις:

-Οϊ κι οϊ, έβγα μπάρμπα να χορέψεις, μαύρα μάθια να πλα-
νέψεις!

-Ναι μωρέ, σιγά ο πλαμιόματος τω γυναικό, μη μπιανα και πλα-
νέμει ξανθιές και μαυρομάτες και πέσουνε στα πόδια ντου, σαν τα
χανουμάκια του Σουλτάνου, να του γυρεύουνε φιλι γη θάνατο! Απού
χτυπά την κεφαλή ντου ολημερνίς κι οληνηχίς, γιατί τα ξόδεψε, ο
αχάιρετος, στοσ' ασκορδαλούς τα μπαροντάσκαγα ντου κι εδά
θωρεί τσι πέρδικες και καίγετ' η καρδιά ντου.

Μα σα με βγάλετε δα με τσι χουβές σας στ' ονταδάκι τούτο, να
μη μου γούζεστε και να μη μου τα καταφέρετε καθώς οι σφακια-
νοί το κάμαν του γέρω Κουμάντανέ. Απού τον εβγάλαν στο χορό

☞ συνέχεια στη σελίδα 14

ΑΝΟΙΞΗ 2000

Η αυγή της άνοιξης

Εφάνη ολόχαρη, η αυγή και τη δροσούλα ρίχνει,
σημάδια τση ξεφάντωσης κείνη την ώρα δείχνει.
Χορτάρια εβγήκαν εις τη γη, τα δενδρούλακια ανθίσα
κι από τσ' αγκάλες τ' ουρανού γλυκός βορράς εφύσα.
Τα περιγιάλια ελάμπασι κ' η θάλασσα εκοιμάτο,
γλυκός σκοπός εις τα δεντρά κ' εις τα νερά εγροικάτο.
Ολόχαρη και λαμπυρή η μέρα ξημερώνει,
εγέλαν η ανατολή κ' η δύση καμαρώνει.
Ο ήλιος τες ακτίνες του παρά ποτέ στολιζει
με λάμψη, κι όλα τα βουνά και κάμπους ομορφίζει.
Χαμοπετόντας τα πουλιά εγλυκοκιλαδούσα,
στα κλωνάρια τα δεντρών εσιμίγαν κ' εφύλούσα.
Δυο δυο εξευγαρώνασι, ζεστός καιρός εκίνα,
έσιμιες, γάμους και χαρές εδειχάσαι κ' εκίνα.
Εσκορπίσεν η συννεφιά, οι αντάρες εγαθήκα,
πολλά σημάδια τση χαράς στον ουρανό εφανήκα.
Παρά ποτέ τως λαμπυρά, τριγύρου στολισμένα,
στον ουρανό ειν' τα νέφαλα σαν παραχρυσωμένα.
Τα πάθη πλιο δεν κιλαδεί το πρικαμένο αηδόνη,
αμέ πετά πασίχαρο, μ' άλλα πουλιά σιμώνει.
Γελούν τση χώρας τα στενά κ' οι στρατές καμαρώνου,
όλα γροικούν κουρφές χαρές κι όλα τσι φανερώνου.

Οι στίχοι αυτοί, με την απαράμιλλη μορφική
τελειότητα, είναι, βέβαια, από τον "Ερωτόκριτο". Και
όπως γράφτηκε παλιότερα, "μέσα στην νεοελληνική
ποίηση, ίσως επιτεύξεις, έχουμε ελάχιστες ανώτερες
όμως όχι"

X.M.

«Βάζο με λουλούδια».
Πίνακας του μεγάλου Βέλγου ζωγράφου
(σύγχρονου του ποιητή του Ερωτόκριτου,
Βιζέντζου Κορνάρου)
Γιαν Μπρέγκελ (1568-1625).
Κρατικό Μουσείο Άμστερνταμ.

Σε ένα όμορφο πρωινό η Γενική Συνέλευση και η κοπή της Πρωτοχρονιάτικης πίτας του συλλόγου μας

Πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 16.2.2000, στην αίθουσα τελετών της Παγκρητίου Ενότητας με αρκετή προσέλευση, η Ετήσια τακτική Συνέλευση των μελών του Συλλόγου η οποία συνδυάστηκε και με το "κόψιμο" της πίτας του Συλλόγου.

Μετά από πρόταση του Προέδρου του Συλλόγου, πρόεδρος εξέ-
λέγη ομόφωνα ο χορτανός μας δι-
κηγόρος κ. Μιχάλης Πατεράκης,
και γραμματέας κ. Δήμητρα Παρά-
σχου. Μετά από σύντομο χαιρετι-
σμό ο Πρόεδρος κ. Πατεράκης κά-
λεσε στο βήμα τον Πρόεδρο του

☞ συνέχεια στη σελίδα 5

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!
ΚΑΛΟ ΠΑΣΧΑ!

κοινωνικά

Η απόγνωση κι η παρηγοριά: "Θανάτω θάνατον πατήσας"

Με τους αυξανόμενους θανάτους, που το μοιρολόι του καμπανακιού του Προφήτη Ηλία αναγγέλλει συχνά τελευταία, το χωριό μας χάνει σιγά-σιγά το γνώριμό μας ανθρώπινο τοπίο του. Κι όλοι νοιώθουμε, κάθε μέρα κι οδυνηρότερα, πως πέρα και πάνω από κάθε φυσική του ομορφιά και χάρη το ανθρώπινο τοπίο του χωριού μας είναι το πιο ακριβό, το πιο πολύτιμο και αναντικατάστατο, αλίμονο. Αυτό που μιλά πιο δυνατά στην ψυχή μας, κι είναι η ψυχή της ψυχής του χωριού μας αυτή.

Η λογική βέβαια θα μας πει, πως αυτός ήταν ανέκαθεν ο ρυθμός του κόσμου.

Η καρδιά όμως, που στις περιστάσεις αυτές είναι ανυπακοή στη λογική, αγριεύει και γυρεύει τους ανθρώπους της και τις αγαπημένες τους μορφές.

Κι η μόνη κι αληθινή παρηγοριά σ' όσους απομένουν, είναι πως οι ακριβοί μας άνθρωποι φεύγοντας αφήνουν στη θέση τους παιδιά, εργόνια και δισέγγονα κοσμημένα κι εκείνα και προκοδοτημένα με το ήθος, τον χαρακτήρα και την ομορφιά τους: "ΘΑΝΑΤΩ ΘΑΝΑΤΟΝ ΠΑΤΗΣΑΣ".

Πιο κάτω μνημονεύονται μερικοί από τους χωριανούς μας που έφυγαν τελευταία. Τα θλιβερά αυτά αγγελτήρια γράφτηκαν υπό την πίεση του χρόνου, του πόνου και της σωματικής αδυναμίας, εξαιτίας των χειμωνιάτικων ασθενειών. Ζητούμε γι' αυτό την κατανόηση των συγγενών, ιδιαίτερα αυτών που οι δικοί τους απουσιάζουν από το σημερινό μικρό προσκλητήριο, επειδή η ύλη της εφημερίδας, είχε ήδη οδηγηθεί στο τυπογραφείο. Θα τους μνημονεύσουμε, όσους παραλείψαμε, από επόμενο φύλλο.

X.M.

Η εφημερίδα μας βρισκόταν στο τυπογραφείο όπου έφτασε η φοβερή είδηση της νέας τραγωδίας που βρήκε το χωριό με τον θάνατο του **Τηλέμαχου Βατού**, παιδιού του **Ξενοφώντα Βατού** και της **Μαρίας Νικητάκη**. Η "Ελευθερόπολις" εκφράζει την οδύνη και τη συμπάραστασή της στην αγαπημένη οικογένεια.

Επιτάφιος ύμνος και θρήνος για τον Γιώργο Ιω. Μπουντάκη

"Μακρὺς ο λάκκος π' άνοιξε
και κλει το γιγαντά μου"
(Δ. Σολωμός)

Ο στίχος αυτός του Διονυσίου Σολωμού ερχόταν οδυνηρά στη μνήμη κείνη τη φοβερή Δευτέρα, καθώς στεκόμασταν χωριανοί, συγγενείς και φίλοι, εμπρός στον ανοιχτό τάφο, δίπλα στις κορυφαίες μορ-

της τραγωδίας, που από καιρό διαδραματιζόνταν βουβή στα χτυπημένα από τ' αστροπελέκι σπίτια της οικογένειας, στη μνήμη γύριζε ξανά ο "μαρμαρωμένος βασιλιάς" της ελληνικής ποίησης. Που θα σε περιμενε, Γιώργο, κι εκείνος στη θύρα της Παράδεισου,

"Στη θύρα την ολόχρυση της Παντοδυναμίας", όπου, Πνεύματα μύρια παλαιά, πνεύματα μύρια νέα, σ' ακαρτερούν για να σου πουν πως άργησες να φθάσεις"...

Η ομιλία που ακολούθηε εκφωνήθηκε στον Ι. Ναό της Φανερωμένης Χολαργού στις 13 Φεβρουαρίου, όπου ενάλη και η Ιερή ακολουθία.

Αγαπημένο μας παιδί Γιώργο,

Ήρθαμε κι εμείς οι χωριανοί για τον τελευταίο ασπασμό να συμπαρασταθούμε στην αγαπημένη οικογένεια, και να μεταφέρουμε την οδύνη του χωριού μας, που ένιωσε πάλι την πυρακτωμένη τανάλια του Χάρου να του πνίγει την ανάσα, ως επίρρε το φοβερό άγγελμα, πως του σκότωσε τ' αστροπελέκι τούτον τον αετό.

Κι είναι βέβαια το βαθύ, το βουβό κλάμα και το παράπονο της ακριβής μας οικογένειας του Μπουντέ, είναι παράπονο και κλάμα του χωριού, που οδύρεται καθώς ο παλιός κρητικός για το παλικαρί που έχασε: "Ας τάξω δεν το γέννησα ειδέ 'δατο ποτέ μου, μα ένα κερίν αυτομένον εκράτου κι ήρθησέ μου"...

Σεβαστοί μου άνθρωποι της ιερής και πικρής αυτής ακολουθίας που συμπαραστέκεστε κι εσείς στην οικογένεια τούτες τις φαρμακωμένες ώρες.

Δεν περιμένετε βέβαια από μένα να γνω-

ρίσετε την σπάνια πνευματική προίκα που είχαν χαρίσει οι θεοί σ' αυτό το παιδί. Το κοφτερό μυαλό, το εύθυμο και σπινθηροβόλο πνεύμα, τη φιλότιτη εντιμότητα, ανθρωπιά και τις άλλες αρετές και χάρες τούτης της αγγελικής μορφής, που πετά τώρα στους ουρανούς των ψυχών, συντροφιά με τους άλλους αγγέλους της οικογένειας, τον Πέτρο, το Βασίλη και τ' άλλα νέα σκοτωμένα παιδιά του χωριού μας. Ένα σμάρι λευκά περιστέρια, που, καθώς ο αέρας είναι πυκνός από την παρουσία τους, τα νιώθουμε να φτερουγίζουν συγκαλημένα για τούτη τη στοργή που δείχνει η κοινωνία μας στη βαριά δοκιμασία της οικογένειας.

Εμείς βέβαια όλοι, με τ' ανθρώπινα μέτρα μας, δεν μπορούμε να το πιστέψουμε, πως πάει πια, εγάρη κι ετούτο το γελαστό παιδί, πάναν κι εκείνοι οι στράτες του, διπλώσαν οι φτερούγες του. Και το κρητικό μοιρολόι τ' αντρειωμένον ακούγεται πάλι στο χωριό και στο χαροκαμένο σπίτι:

"Μάνα, κι αν έρθουν φίλοι μας κι αν έρθουν οι γι' εδικοί μας μην τώσε πεις πως 'πόθανα, να τσι βαροκαρδίσεις..."

"Πάναν εμένα οι στράτες μου..."

Πάναν εκείνοι οι στράτες του. Και δεν θα το ξαναϊδούμε πια να διαβαίνει τους δρόμους που αγαπούσε και τ' αγαπούσαν, να οδεύει για το πατρογονικό σπίτι και να κοντοστέκει στο "γιασεμί του Μπουντέ", να πάρει "ξόμπλι κι ομορφιά" του γιασεμιού, και να δείξει και ν' αφήσει την ομορφιά του Ανθρώπου...

Θέλω όμως δύο λόγια να πω ξεχωριστά σ' εσάς τους γονείς, που ως θα έλεγε και ο "Ερωτόκριτος" "από την ομορφιά σας επίρρε, κι από το αίμα σας, κι από την αναπνιά σας".

στη γυναίκα, τ' αδελφία, τους θείους και τα ξαδέλφια του Γιώργου, που μήνες πολλούς αλέθατε βαθιά στα δόντια σας τον πόνο που σας έσφαζε, για να μην τον δείχνετε και ν' ανακουφίζετε τον ακριβό σας άνθρωπο, βοηθώντας τον να ελπίσει, να πιστέψει, να παλέψει και να πιαστεί για να σωθεί από μια κλωστή που κρεμόταν η ζωή του, σ' κείνη την άγρια φουρτουνιασμένη θάλασσα που πάλευε μήνες πολλούς και φοβερούς.

Μιλώ σ' εσάς ξεχωριστά, κι έχω στο νου και το παιδί του, το πρωινό αυτό αστέρι της λαμπρής συναστερίας, που έχασε τον πολικό της αστέρα. Κι είναι βέβαια τούτος ο πόνος σας σφάχτης, βαρύς κι αφάστατος, μα σας εχάρισε ο Θεός αυτό το μικρό, το χαρισμένο παιδί, βάλσαμο και παρηγοριά σας κι ευφροσύνη της ψυχής του Γιώργου, και μαζί εγγύηση, πως τα σπίτια όπου έζησε κι αγάπησε, θ' ανοίξουν ξανά, για χάρη του, τις πόρτες τους στη ζωή. Κι αυτή η νέα βλάστηση θα δώσει νέους ανθούς και καρπούς, καθώς γίνεται με την καμένη απ' αστραπελέκι ελιά, που ξεπετά από την άβλαβη φλούδα της, νέους βλαστούς που υψώνουν νέους κορμούς, όμορφους σαν τους πρωτινούς, φέρνοντας νέαν άνοιξη και άνηση, παιδιά μελίσιμα και μέλι που θα γλυκοσάλισι το πικραμέν' αχειλί, εσάς και της κοινωνίας που σας αγαπά. Είναι αυτό το μικρό αγόρι, όχι μόνο η δική σας απαντοχή, αλλά και προσμονή και αγαλλίαση της ψυχής του Γιώργου.

Αγαπημένο μας παιδί Γιώργο,

Θα σ' αποχαρητήσομε οι χωριανοί σου, με τους στίχους του κρητικού μοιρολογίου:

"Το νιο που συνεβγαίνουμε τι έχουμε να του ποιούμε;
που 'τον ψηλός σαν άγγελος, λιγνός σαν κυπαρίσι,
που 'χε το Μάη στις πλάτες του, την άνοιξη στα στήθη,
τ' άστρα και τον ανερνίο στα μάτια και στα φρύδια
που τον στους κάμπους το βιολί, στην εκκλησιά καντήλι
ήτανε και στο σπίτι του καράβι αρματωμένο.
Μα το βιολί τσακίστηκε, και το καντήλι εσβήστη,
και το καράβι τ' όμορφο κι εκείνο απικούπιστη".
Γιώργο, χαιρέ

X.M.

φές της τραγωδίας. Τη μάνα, τον πατέρα, τη γυναίκα και την αδελφή του Γιώργου, που με όψεις σφραγμένες από τον πόνο, "σαν δίχως αίμα" και με βλέμμα θαμπό κι απόκοσμο, περιμεναν με απόγνωση και καρτερία τα τελευταία επιτάφια λόγια του ιερέα.

Και καθώς στο κοιμητήριο της αττικής γης έκλεινε ο τάφος κι έπεφτε η αυλαία

ελευθερόπολις

Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Αρμενιανών Χανίων
"Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

Εκδίδεται με τη συνεργασία του Δημοτικού Διαμερίσματος Αρμένιων

Εκδότης-Διευθυντής
Γιάννης Σ. Τσακίρακις
Σουλίου 124
173.42 Αγ. Δημήτριος
Τηλ.: 99.16.613
Fax: 99.57.582
Email: jtsk@hol.gr

Συντακτική Επιτροπή
Κουρομιχελάκης Βασίλης
Μπουρνάζος Χαραλάμπος
Στυλιανομανωλάκης Γιάννης
Τσακίρακις Γιάννης
Τσιτορίδου Ελένη
Χαλβαδάκης Γεώργιος

κοινωνικά

Μνήμη Αιμιλίας Τσιργώτη-Δρίτσα

Μια ευγενική μορφή των ανθρώπων του χωριού μας, η Αιμιλία Τσιργώτη-Δρίτσα, έφυγε από κοντά μας τον περασμένο χρόνο.

Παιδί του Αργύρη και της Πελαγίας Τσιργώτη, κι αδελφή του Αποστόλη και της Σοφίας, η Αιμιλία γεννήθηκε στο παραδεισένιο Γιούλ Μπαζές της Σμύρνης, το 1922. Με την Μικρασιατική Καταστροφή η οικογένεια ήλθε στην Κρήτη, στους Αρμένους εγκαταστάθηκε το 1926.

Ο πατέρας, άνθρωπος ικανός και φιλόπονος, δεν άφησε να τον τσακίσει η καταστροφή της ιδιαίτερης πατρίδας, της προγονικής εστίας και περιουσίας, αλλά, δουλεύοντας σκληρά και μεθοδικά, μετέβαλλε την αποχερσωμένη γη που του παραχωρήθηκε σε γη της επαγγελίας, υπόδειγμα καλλιέργειας και κόσμημα του χωριού.

Το ίδιο έξυπνος άνθρωπος, μερακλής και χρυσόχερης, ήταν κι ο γιός του "Αποστόλης", ο οποίος όχι μόνο συνέχισε τις καλλιέργειες του πατέρα του, αλλά επέκτεινε τη δραστηριότητά του και στη μαραγκοσύνη και την οικοδομική τέχνη, με συνεργάτη του έναν άλλο ξεχωριστό άνθρωπο αρμενιανό, τον γυναικάδελφό του Γιάννη Πατινωτάκη. Ο πρόωρος θάνατος όμως και των δύο στέρησε το χωριό τους δύο αυτούς διαλεχτούς ανθρώπους.

Από ένα τέτοιο ανθρώπινο, ψυχικό και φυσικό περιβάλλον προερχόταν και η Αιμιλία, που διέθετε κι αυτή τη δική της αρετή και ευφύια, και όσο έζησε στο χωριό, η παρουσία της ήταν αισθητή και αγαθή, με την συμμετοχή της, όχι μόνο στην Εθνική Αντίσταση, αλλά και σε κάθε πράξη που βοηθούσε τη μικρή μας κοινωνία, ως το 1952 που παντρεύτηκε τον αντάξιο της, διδάσκαλο Χρήστο Δρίτσα, κι έφυγε από τους Αρμένους, για να εγκατασταθεί στην Αθήνα.

Θα αποκτήσουν δυο θαυμάσια παιδιά, τον Ανδρέα και την Ελένη, που θα τους χαρίσουν τ' αγαπημένα τους εγγόνια: μια μεγάλη τώρα οικογένεια που θα είναι όχι μόνο η ευτυχία τους, αλλά και τ' αποκούμπι και το βάλασμό τους στα δύσκολα χρόνια της ασθένειας, την οποία με καρτερικότητα θ' αντιμετωπίσουν.

Θα φύγει πρώτος ο σύντροφός της ο Χρήστος, και θα τον ακολουθήσει, στις 11 Οκτωβρίου 1999, η Αιμιλία.

Ας είναι η μνήμη τους αιωνία.

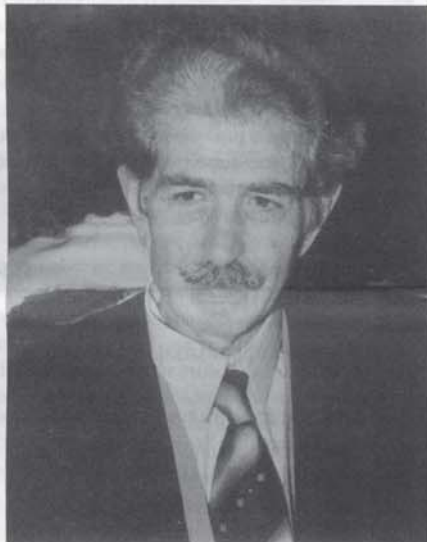
Μνήμη Κώστα Τερεζάκη

Μια από τις παλιές κι αγαπητές αρμενιανές μορφές, που σε υποδέχονταν με χαμόγελο καθώς έμπαινες στο χωριό, ο Κώστας Τερεζάκης (το "Κωστάκι") ως τον αποκαλούσαμε φιλικότερα όσοι τον γνωρίζαμε από τα παιδικά χρόνια του παιγνιδιού και του Δημοτικού Σχολείου), άφησε τη θέση του στην είσοδο της Πλατείας κι ανηφόρισε κι εκείνος για τον Προφήτη Ηλία, τον

περασμένο Φεβρουάριο.

Άνθρωπος με αδύναμο οργανισμό για δύσκολες αγροτικές δουλειές, ανήσυχος όμως και έξυπνος (ήταν άριστος μαθητής, οι περιστάσεις όμως της εποχής και η ορφάνια δεν του επέτρεψαν να φύγει από το χωριό για να σπουδάσει), άνοιξε με ελάχιστες οικονομικές δυνατότητες το γνωστό μαγαζί, και με την εργατικότητα και την ικανότητά του, το ανάδειξε σ' ένα πλούσιο κι εξυπηρετικό για το χωριό κατάστημα ειδών διατροφής και ποικίλων άλλων ειδών χρήσιμων για τις καθημερινές ανάγκες.

(Δεν χρειάζεται βέβαια να πούμε για τις υπηρεσίες που πρόσφεραν τα παραδοσιακά αυτά μαγαζιά και οι άνθρωποι τους στο χωριό, που ήξεραν τους χωριανούς, τις ανάγκες τους και παλιότερα, την ισόβια συνήθως ανέχεια και αναπαράδια τους, έδιναν βερεσέ καμιά φορά κι αγύριστα -κι έκαναν του κόσμου τις εξυπηρετήσεις σ' ανάγκες επείγουσες, πιεστικές, ζωτικές και άμεσες).

Ο Κώστας παντρεύτηκε την Μαρία Βάνδουλα κι απέκτησαν δυο παιδιά, δύο νέους ωραίους ανθρώπους, που μαζί με τ' άλλα βλαστάρια του χωριού, ανανεώνουν κι εμπλουτίζουν το ανθρώπινο τοπίο των Αρμενίων.

Κώστα, Χαίρε !

Μνήμη Γιώργου Ιω. Χαραλαμπάκη

Έφυγε και ο "Γιώργος του Δασκάλου", όπως αποκαλούσαμε οι παλιότεροι το λεπτό ξανθό αγόρι, πρώτο παιδί της μεγάλης οικογένειας του παλιού μας δασκάλου Γιάννη Γ. Χαραλαμπάκη.

Θυμόμαστε κείνη την πολύβουη κυνέλη των παιδιών του Δασκάλου με τη μάνα, ακαταπίνθητη, γλυκομίλητη, ακεινήτη αγιασμένη γυναίκα, να τα φροντίζει και να τα μεγαλώνει και μεγαλωμένα, αποκατασταμένα και καταξιωμένα να τα καμαρώνει κι ευτυχισμένη και δικαιωμένη για τους κόπους της να ξεκουράζεται πια. Και να απέρχεται εκ του κόσμου τούτου, για να συναντήσει τον Δάσκαλο και τ' αδελφία της, που από χρόνια την περιέμεναν εν τας σκηνάς των δικαίων ενθ' αναπαύονται.

Ο Γιώργος, ως ο μεγαλύτερος, βοήθησε τα μικρότερα αδελφία του να σπουδάσουν και να σταδιοδρομήσουν στα επαγγέλματα που καθένα θέλησε να ακολουθήσει. Κι έφυγε, αλίμονο νωρίς, την ώρα που χαιρόταν την ανάπτυξη και την ανθοφορία της πολυκλωνής οικογένειας που είναι πάντα δεμένη με το χωριό, όπου διατηρεί την προγονική εστία, και πάντα, σε διακοπές και γιορτές, κάποια από τα "Χαραλαμπάκια" μας βρίσκονται στους Αρμένους.

Φίλε "Γιώργο του Δασκάλου μας", χαιρέ!

Μνήμη Μιχάλη Γ. Ορφανάκη

Ένας παλιός, καλός αρμενιανός, από τους λίγους γέροντες πατέρες του χωριού, που μας έχουσε απομείνει, ο Μιχάλης Ορφανάκης πέθανε τον περασμένο Γενάρη. Ο μπάμπας Μιχάλης βγήκε ύστερ' από πολλά χρόνια από το σπίτι του και την αυλή του, όπου τον είχε φυλακίσει η μεγάλη του ηλικία, για να κάμει και το τελευταίο ταξίδι που του ήταν πια δυνατό κι επιτραπέο: για το κοιμητήρι του Προφήτη Ηλία.

Απ' όπου θα μας βλέπει από 'δα κι ομπρός με το γνώριμο ήρεμο και γλυκό βλέμμα και την καλοσύνη της μορφής του.

Αναπαυμένος και ήσυχος για τα καλά παιδιά, τα εγγόνια και τα δισεγγόνια που χάρισε στην κοινωνία μας, που τον φροντίσανε και τον περιποιηθήκανε όσο ζούσε.

Μπάμπας Μιχάλη, ώρα καλή!!

Μνήμη Μανώλη Μπικιάκη

Πέθανε στις 4 Ιανουαρίου στην Αθήνα, όπου και κηδεύτηκε ο Μανώλης Μπικιάκης, σύζυγος της Ιωάννας το γένος Κουκουράκη, που πριν δύο χρόνια περίπου είχε πεθάνει κι αυτή. Άνθρωπος πρᾶος ο Μανώλης, γεμάτος καλοσύνη κι ανθρωπιά, έζησε στα χρόνια της κατοχής και στα κατοπινά δύσκολα χρόνια που ακολούθησαν, "ποτέ από το χρέος μη κινώντας", καθώς λέει ο ποιητής.

Παιδί πολυμελούς οικογένειας, στηρίχτηκε στις δυνάμεις και τις ικανότητές του αποκλειστικά και τα 'βγαλε πέρα εργαζόμενος στη Φιλαρμονική του Δήμου Χανίων στην αρχή, και ως ιδιωτικός υπάλληλος κατόπιν. Είχε την τύχη να γνωρίσει και να παντρευτεί την Ιωάννα Κουκουράκη, με την οποία απέκτησε ένα παιδί, τη Μαρία Μπικιάκη-Τζιορτζιώτη.

Στο τέλος της ζωής τους, αποστρατευμένοι πια και οι δυο από τη σκληρή μάχη της ζωής, οι καλοί μας αυτοί χωριανοί, έζησαν τα όρνια χρόνια τους δίπλα στα παιδιά τους και το αγαπημένο τους εγγόνάκι, που τους συντρόφευαν στοργικά ως τις τελευταίες στιγμές της ζωής τους.

Φίλε Μανώλη, αναπαύσου εν ειρήνη!

κοινωνικά

Στη μνήμη Αντώνη Τσινταράκη

Δεν είχε λόγους να σε πάρει ο χάρος Αντώνη, κι όμως σε πήρε. Έτσι απλά και αθόρυβα, χωρίς να σε προειδοποιήσει, και να σου πει το γιατί;

Όπως τότε δεν είπε το γιατί, στους τόσους νέους που θα συναντήσεις, στο μακρινό σου ταξίδι "άγνωστοι αι βουλαί του κυρίου".

Η γενναιοτιμή και περηφάνεια σου, δεν σου επέτρεψαν να τον παρακαλέσεις, ούτε να πάρει άλλος στη θέση σου, από τους τόσους ετοιμοπαράδους που υπάρχουν,

χωρίς υποχρεώσεις και αβάπτιστα παιδιά, οι οποίοι εκλιπαρούν υποκριτικά το Θεό να τους πάρει.

Σε άφησε να ζήσεις μόνο τη μισή σου ζωή, την άλλη μισή σου την πήρε χτυπώντας σε κατευθείαν στην καρδιά. Κι εσύ ενώ μπορούσες να αποφεύγεις τα φαρμακερά του βέλη, δεν το έκανες, του χαμογέλασες και βιαστικά έτρεξες, να προλάβεις το τραίνο. Ένα τραίνο επιλέκτων, που θα σας οδηγήσει στους κήπους του παραδείσου. Δυστυχώς Αντώνη, ότι συμβαίνει στη ζωή, συμβαίνει και στο θάνατο. Δεν υπάρχει σειρά προτεραιότητας, δεν υπάρχει δικαιοσύνη, δεν υπάρχει τιμωρία, δεν υπάρχει έλεος. Υπάρχει μόνο η λίστα των μελλοθανάτων. Ένας πόνος στο στήθος, ένας πόνος στο κεφάλι, ένας πόνος στη ψυχή κι ένα κουδούνισμα του τηλεφώνου -πέθανε ο Αντώνης-. Από τι; Και γιατί; πέθανε ο Αντώνης; Δεν ξέρω, μόνο πρόσεχε, και μη ξεχνάς πως ήταν συνομήλικός μας.

Αντώνη σε θυμάμαι στα δύσκολα παιδικά χρόνια, όταν τότε όλοι μαζί η παρέα, αγνοί και αμόλυντοι, χαιρόμαστε τη ζωή και τη φύση.

Δεν μας χόριζε τίποτε, και μας ένωσε η μιζέρια, η οποία μας ανάγκασε να μεταμορφωθούμε σε μια αγέλη-θηρίων, με παιδικές ψυχές. Εσύ ήσουν. Ο μπροστάρης μας εσύ μας οδηγούσες. Όλη μέρα γελούσαμε και διασκεδάσαμε, κωνηούσαμε και ψαρεύαμε. Όλα τα φρούτα ήταν δικά μας, όλος ο κόσμος ήταν δικός μας.

Τα βράδια μαζενόμαστε στα καφενεία, και παίζαμε την ξερή. Το τίμημα της ήττας ήταν οι βανίλιες, τις οποίες φροντίζαμε να τις πληρώνει ο πλουσιότερος. Πάντως εμείς σπανίως χάναμε, πέτρινα χρόνια ασταθές χαρτζιλίκι. Τα χρόνια πέρασαν, μεγαλώσαμε αρκετά και καθένας τράβηξε το δρόμο του. αν και δεν βλέπομαστε συχνά, η φιλία μεταξύ μας παρέμεινε ανεξίτηλη. Όταν συναντιόμαστε στο πρόσωπο μας φωτιζόταν ένα αληθινό χαμόγελο, αγνό και ανιδιοτελές. Μονομιάς ξεχνάγαμε την ηλικία μας και αρχίζαμε τα παιδιαρίσματα. Και τα αστεία γινόμαστε πάλι παιδιά.

Βαρύς και αβάσταχτος ο πόνος για την οικογένεια σου Αντώνη.

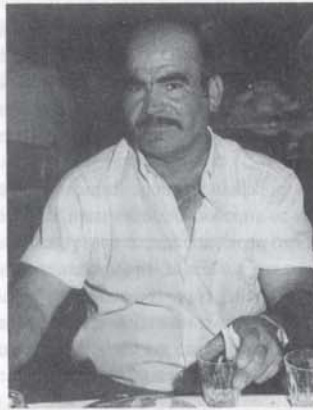
Αδίκως όμως κλαίει και οδύρονται, γιατί εσύ δεν πέθανες, απλώς έφυγες ένα μακρινό ταξίδι, για να πας σε καλύτερους τόπους, με καλύτερους ανθρώπους. Ένα ταξίδι, που θα το κάνουμε κάποτε όλοι μας. Με το ίδιο τραίνο που πήρε κι εσένα.

Αντίο φίλε

G.K.

Στη μνήμη του Νικόλαου Σπανουδάκη

Πέθανε το Δεκέμβριο στις 10-12-1999 και τάφη-

κε στον Καληκά, Χαλκίδα.

Εμείς, Νίκο, οι χωριανοί και συγγενείς σου και οι φίλοι σου, που σ' αγαπούσαμε, μας αγαπούσες και μας ετιμούσες με τη φιλία σου, τώρα πε-

ρισσότερο παρά ποτέ εκτιμούμε κι αναζητούμε την παρουσία σου και την ωραία μορφή σου να προβάλλει από τον Καληκά, στην πάνω γειτονιά.

Να σε θεωρούμε, χαμογελώντας και χαϊρετώντας μας να μπαινεις στο καφενείο και να κερνάς στους φίλους σου τις κούπες.

Αλλά...αλίμονο δεν θα σε ξαναδούμε πια.

Νίκο, χαίρε.

P.K.

Η Μαρία Καβρουλάκη, η Σοφοκλίνα

Θυμάστε τα τρεχαλιτά που κάναμε στις Πλακούρες, στις Κούκλες; Τους "πολέμους" που "στήναμε", τότε ως αρχαίοι Έλληνες και τότε ως καουμπόδες

του Φαρ Ουέστ; Τους χαρταετούς που αμολούσαμε; Και σε όλα αυτά είχαμε πάντα θεατές. Και το κατέχαμε κι ας κάναμε πως όχι.

Στον πόρο του πατρικού καθότανε οι "Σοφοκλινοπούλες"... Η Δήμητρα. Να την έχει ο Θεός καλά. Κι αδελφή της η Μαρία. Που πέρασε και πάει...η Μαρία... Τη θυμούμαι ψηλή, δυνατή, όμορφη... Τη θυμούμαι στο συζυγικό σπιτικό της. Κι αυτό δυνατό κι όμορφο... Να τση λέω τα κάλαντρα. Και να μου "γεμίξει το μπουκάλι". Τη θυμούμαι να γελά... Κι όταν μιλούσε, γελαστά μιλούσε...Κι όντε μας επερίπαζε,... τα κοπέλια... Γελαστά περιπαίξε... Κι όλο πρόβαινε θε ντό πατρικό σπιτικό...Στις Πλακούρες. Να πάρει την μητρική ευλογία της γριάς, μάνας Σοφοκλίνας. Και τη θερμή αγάπη της αδελφής της Δήμητρας, που δίχως της, πολιώρα, μάλλον δεν μπορούσε...

Μα και η Δήμητρα όλο ξεπρόβαινε κι αυτή,στα Σφυριδιανά...Στου Σφυριδογιάννη..., του Καβρουλάκη του Γιάννη,του γαμπρού τση...Κι έμπαινε και στα πόδια μας... στο δρόμο, που πήγαινε, που παίζαμε μπάλα. Κι εδά Δήμητρα; Απόμενε το ξάγναντο του Προφήτη Ηλία... Να τονάς... Να θυμάσαι... Να αναστοράσαι... Να γλυκαίνεις... Να αφήνεις το δάκρυ σου, σταλαγματιά στη Πλακούρα... Δήμητρα, κατέεις ήντα θυμήθηκα; Θυμάσαι κάτι μωβ κρίνοι που φυτρώνανε στην γωνιά της Πλακούρας; Οθε ντο δρόμο... Α! Και να φυτρώνουνε ακόμη... Κι από κείνους σας να τση κόψεις, να τση πιάς. Από τα κοπέλια, πές τση... Που δεν είναι μπλιό κοπέλια, μα που γενήκανε άντρες...μα που θα κλαίνε σα τα μαλωμένα κοπέλια, κάθε φορά, που "αρχέγονες" αναμνήσεις θα τους περιπατούν μέχρι το πόρο του σπιτιού σας, στο πόρο τση Πλακούρας, στο πόρο ενός κόσμου, που τους χιάδεψε, τους μεγάλωσε κι εδά τους προσπερνά και πάει...Σα τη Μαρία..., που πέρασε και πάει...

Αιωνία η μνήμη της!

ΙΑνδρΣτυλ

κοινωνικά

ΓΑΜΟΙ

Η Καλλιβρετάκη Μαρία του Αντωνίου και της Ελένης και ο Ευστράτιος Ναϊσίδης, παντρεύτηκαν στους Αρμένους στις 5 Μαρτίου.

Τους ευχόμαστε να ζήσουν χαρούμενοι και ευτυχισμένοι

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η Χρυσούλα Καραγιαννάκη, σύζυγος του Χρίστου Τσιτσιρίδη, γέννησε κοριτσάκι.

Να τους ζήσει.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

Η Κωνσταντίνα Καλοϊδή του Εμμανουήλ και

της Θεοφανίτσας αρραβωνιάσθηκε τον Γιώργο Προεστάκη, από το Γαβαλοχώρι, Χημικό.

Τους ευχόμαστε καλά στέφανα.

ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΓΑΜΟΥ

Στις 6 Μαΐου 8 μ.μ. στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Χαλανδρίου, στην κεντρική πλατεία, οι οικογένειες Ελευθερίου και Αναστασίας Κουρομιχελάκη και Αναστασίου και Ευμορφίας Παπαποστόλου, θα τελέσουν το γάμο των παιδιών τους Νικολέτας Ελευθερίου Κουρομιχελάκη και Χαράλαμπου Αναστασίου Παπαποστόλου.

Τους ευχόμαστε καλά στέφανα.

☞ συνέχεια από τη σελίδα 1

Δ.Σ. Γ. Φρεσκάκι για την έκθεση των πεπραγμένων 1999.

Μετά τις ευχές προς τα μέλη της Γ.Σ. ο κ. Φρεσκάκι αναφέρθηκε αναλυτικά και με σαφήνεια στις δραστηριότητες και εκδηλώσεις του Συλλόγου (πίττα 24.1.99) Ημερήσιες εκδρομές Αθήνα - Άστρος κ.λπ. (Μάιος), Αρμένιο - Φόδελε - Αρκάδι (Αύγουστος) Πολιτιστικές εκδηλώσεις στους Αρμένους (χοροί κ.λπ.) και υπογράμμισε τη συμβολή σ' αυτές τις εκδηλώσεις του Αντιπροέδρου Γιάννη Τερεζάκη και της Ελένης Τσιτσιριδίου.

Στη συνέχεια επεσήμανε την επιτυχή συνέχιση αλλά και την ιδιαίτερα αξιόλογη και θερμή ανταπόκριση των χωριανών και φίλων του χωριού στην έκδοση της εφημερίδας "ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ". Ακολούθως απ' τον ομιλητή επεσημάνθη η συμμετοχή του συλλόγου και σε ευρύτερες πολιτιστικές εκδηλώσεις άλλων φορέων και Συλλόγων (Ίδρυμα Αγία Σοφία, "Παγκρήτιος Ένωσις", "Κρητική Εστία", "Ομοσπονδία Σωματείων Αποκορώνου", κ.λπ.). Με ιδιαίτερη αναφορά στην εκδήλωση για την παρουσία του βιβλίου του κ. Ιωάννη Λεντάρη "ΙΑΤΡΙΚΗ και ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ". Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. του Συλλόγου έκλεισε την αναφορά του στα πεπραγμένα με σύντομη παρουσίαση του προγράμματος πολιτιστικών εκδηλώσεων του 2000 και με ταυτόχρονη μνεία στο Πρόγραμμα Interreg II.

Στη συνέχεια ο Πρόεδρος της Γ.Σ. κ. Πατερράκης διδεται το λόγο στον Γεν. Γραμματέα του Συλλόγου κ. Γιάννη Τσακίρα, του οποίου την ομιλία παρουσιάζουμε στη διπλανή στήλη, και στον Ταμία του Συλλόγου κ. Ιωάννη Βαγιωνάκη, ο οποίος εκθέτει τον οικονομικό απολογισμό του έτους 1999. Ο απολογισμός καταλήγει ως εξής: **ΕΣΟΔΑ 2.401.460 δρχ. ΕΞΟΔΑ 1.732.300 δρχ. ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΤΑΜΕΙΟ 31.12.99 669.160 δρχ.**

Τέλος ο Πρόεδρος καλεί τους παρισταμένους να εκφέρουν τυχόν απορίες, κρίσεις, ερωτηματικά κ.λπ. Ζητεί δε ταυτόχρονα την έγκριση των πεπραγμένων και απαλλαγής του Δ.Σ. από κάθε ευθύνη για το χρόνο που πέρασε. Η Γεν. Συνέλευση εγκρίνει ομόφωνα και απαλλάσσει το Δ.Σ.

Στη συνέχεια απευθύνουν χαιρετισμό στη Γ.Σ. συγχαίροντες ταυτόχρονα το Δ.Σ. του Συλλόγου: Ο χωριανός μας Βουλευτής κ. Σήφης Μιχελογιάννης, ο εκπρόσωπος του Συλλόγου των Βαφιανών και της εφημερίδας "Ίπποκόρονιον" κ. Μανώλης Βαλασαμάκης, η πρόεδρος του πολιτιστικού Συλλόγου Καλυβών κ. Αθηνά Μαραθάκη, ο πρόεδρος του πολιτιστικού Συλλόγου Ν. Χωριού κ. Π. Κελαϊδής, ο πρόεδρος του πολιτιστικού Συλλόγου Παιδοχωριανών κ. Γεώργιος Λιδόης, ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Σωματείων Αποκορώνου κ. Γιάννη Λεντάρη, και ο εκδότης της εφημερίδας Φωνή του Αποκορώνου κ. Γ. Χαβρεδάκης. Το λόγο πήρε και ο συγχωριανός μας Μανώλης Πιτερράκης ο οποίος πρότεινε να γίνει μία εκδήλωση για να τιμήσουμε και να ευχαριστήσουμε τον Γιάννη Βαγιωνάκη που τόσα χρόνια προσφέρει στον σύλλογο.

Τέλος το λόγο πήρε ο γνωστός χωριανός μας κ. Χαράλαμπος Μπουρνάκος ο οποίος με γλαφυρότητα "διάβασε" το "γραμματάκι" και χάρισε στιγμές ζεστασίας και χιούμορ, το οποίο δημοσιεύουμε στη γνωστή στήλη, της πρώτης σελίδας.

Ακολούθησε η τελετή της κοπής της πίτας του Συλλόγου η οποία άρχισε με χαιρετισμό και στη συνέχεια Ευλογία-προσευχή του χωριανού μας παπά Μανώλη-Καβρουλάκη. Η κοπή έγινε απ' τον ίδιο τον Ιερέα και συνέχισε ο παρευρισκόμενος χωριανός μας Βουλευτής Σήφης Μιχελογιάννης.

Ακολούθησε διανομή της πίτας και προσφορά τσικοδιάς. Το φλουρί-προσφορά της κας Άνας Καβρουλάκη-Φακίνου, ένα τραπέζο-μνημόσυλο, έτυχε στη χωριανή μας κα Ελισάβετ Κοκογιαννάκη-Μεϊμέτη.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Μια τομή για τα πολιτιστικά

Ο πολιτιστικός σύλλογος Αρμενιανών Χανίων "Ο Κριτοβουλίδης" μετά από αλληπάλληλες συνεδριάσεις του ΔΣ του και των επιτροπών που δημιούργησε για ειδικούς σκοπούς, κατέληξε στο παρακάτω Πρόγραμμα Δράσης για το έτος 2.000. Αξίζει να σημειωθεί ότι

μέρος των δραστηριοτήτων υπάγεται και επιδοτείται από το Πρόγραμμα INTEREG II.

Οι δραστηριότητες αυτές σχεδιάστηκαν με βάση την εμπειρία των τελευταίων χρόνων και αποτελούν μια σημαντική τομή στη δράση του συλλόγου μιας και επιχειρούνται έργα που θα γίνουν για πρώτη φορά. Επισημαίνεται ότι τα παρακάτω αφορούν προγραμματισμό του Συλλόγου και δεν δεσμεύουν άλλους φορείς, προς τους οποίους απευθύνεται η πρόταση.

Οι δραστηριότητες μας στους Αρμένους

Ο σύλλογος για τη φετινή χρονιά πέρα από τις εκδηλώσεις που γίνονται στην Αθήνα - τη Γενική Συνέλευση και την κοπή της πίτας, τον Αποκριάτικο χορό, την εκδρομή στην Ηπειρωτική Ελλάδα κ.λπ. - έχει προγραμματίσει μια σειρά δραστηριοτήτων στους Αρμένους που θα κορυφωθούν το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου 2000, με εκδηλώσεις αφιερωμένες στην μνήμη Γεωργίου Μιχελογιάννη. Το πρόγραμμα θα περιλαμβάνει Κρητική χορευτική βραδιά, Θεατρική παράσταση, Έκθεση λαογραφικού υλικού, Αποκαλυπτήρια της προτομής, ομιλίες, φιλοξενία προσκεκλημένων κ.λπ.

Παράλληλα έχουν προγραμματισθεί και οι παρακάτω δραστηριότητες.

1. Συγκέντρωση και συντήρηση ιστορικού, λαογραφικού και πολιτισμικού υλικού:

Αφορά την συγκέντρωση & καταγραφή ηθών - εθίμων, ιστορικών μαρτυριών, αρχιτεκτονικών μνημείων και λαογραφικών στοιχείων. Περιλαμβάνει την δημιουργία ιστορικού λαογραφικού ερωτηματολογίου, την συγκέντρωση-απογραφή κάθε σχετικού πληροφοριακού υλικού, την αρχειοθέτηση του υλικού έρευνας-καταγραφής με βάση τα ερωτηματολόγια, την συλλογή ιστορικών μαρτυριών από πηγές και την τελική επεξεργασία και αξιολόγηση των στοιχείων προς δημόσια αξιοποίησή του. Η έρευνα θα αφορά όλους τους Αρμενιανούς όπου και αν βρίσκονται. Ήδη έχουν γίνει τα πρώτα βήματα για τον αρχικό σχεδιασμό της και χρονικά προσδιορίζεται για την περίοδο Πάσχα 2000 μέχρι τον Αύγουστο 2000. Για την υλοποίηση της αναπτύσσονται συνεργασίες στη βάση της εθελοντικής προσφοράς.

2. Έκθεση ιστορικού, λαογραφικού και πολιτισμικού υλικού: Περιλαμβάνει έκθεση φωτογραφίας που θα πραγματοποιηθεί με φωτογραφικό υλικό που θα συγκεντρωθεί σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου.

3. Κατασκευή και έκθεση προτομής Μιχελογιάννη: Περιλαμβάνει την κατασκευή της προτομής του γιατρού Γεωργίου Μιχελογιάννη στο χώρο της "Καρυδιάς"

στο χωριό μας. Τα αποκαλυπτήρια θα γίνουν στις 13 Αυγούστου 2000.

4. Διοργάνωση θεατρικής παραστάσεως: Θα παρουσιασθεί Θεατρικό έργο το οποίο θα επιδιωχθεί να είναι από τον θεματικό κύκλο του Κρητικού Θεάτρου.

5. Διοργάνωση Μαθημάτων Κρητικού χορού: Θα διοργανωθούν μαθήματα χορού όπως και τις προηγούμενες χρονιές την περίοδο Ιουλίου Αυγούστου 2000 και θα απευθύνονται κυρίως σε νέους. Η δουλειά του χορευτικού θα παρουσιαστεί σε χορευτική Κρητική βραδιά στις αρχές του Αυγούστου 2000.

5. Δημιουργία στέγαση και συντήρηση site στο διαδίκτυο: Θα δημιουργηθεί site στο Internet που θα περιλαμβάνει περιληπτικά το υλικό που θα προέλθει από την έρευνα και θα προβάλλει όλες τις εκδηλώσεις.

6. Έκδοση ειδικού ένθετου στην εφημερίδα του συλλόγου: Θα εκδοθεί ειδικό ένθετο, στην εφημερίδα του Συλλόγου "Η Ελευθερόπολις" με υλικό που θα προέλθει από την έρευνα σε όλα τα τεύχη που θα εκδοθούν κατά την διάρκεια του 2000.

7. Κατασκευή οπτικού δίσκου (cd rom): Θα κατασκευαστεί οπτικός δίσκος (CD-ROM), με την τεχνική των πολυμέσων (Multimedia). Το CD-ROM θα περιέχει υλικό που θα προέλθει από την έρευνα και κατά περίπτωση θα έχει τη μορφή κειμένου, εικόνας, και ήχου.

8. Παραγωγή βιβλίου

Θα εκδοθεί βιβλίο το οποίο θα περιλαμβάνει το υλικό που θα προέλθει από την καταγραφή της ιστορίας

του χωριού, το φωτογραφικό και αρχαιολογικό υλικό, την καταγραφή των ηθών, εθίμων και ιστορικών μαρτυριών. Θα γίνει προσπάθεια το βιβλίο - ή μέρος του - να είναι έτοιμο τον Αύγουστο 2000.

Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων προβλέπεται η παραγωγή έντυπου υλικού, αφίσας, ενημερωτικού φυλλαδίου, προγράμματος των εκδηλώσεων κ.λπ.

Η εφημερίδα

Με πολλή προσπάθεια καταφέραμε να έχουμε τακτική έκδοση, σταθερές σελίδες, πολύ μεγάλη αναγνωσιμότητα αρκετούς τακτικούς συνεργάτες και κυρίως να καλύπτομε τα έξοδα από τις προσφορές των αναγνωστών μας. Προβλήματα έχουμε από την έλλειψη συνεργασιών από το χωριό, την μονομέρεια τις ύλης την ελλιπή τελική διόρθωση, και διάφορα τεχνικά θέματα.

Τα προβλήματα του συλλόγου

Βασικό πρόβλημα του συλλόγου είναι η έλλειψη στέγης, και υλικοτεχνικής υποδομής. Παρά τις προσπάθειες που έχουν καταβληθεί, για συστέγαση με άλλο σύλλογο, ενοικίαση γραφείου, ή αγορά γραφείου δεν έχει αποδώσει καμιά προσπάθεια, λόγω έλλειψης χρημάτων. Ας ελπίσουμε ότι το 2000 θα μας δοθεί η δυνατότητα να λύσουμε και αυτό το πρόβλημα.

Γιάννης Σ. Τσακίρακις

Σημ. Το παραπάνω κείμενο είναι απόσπασμα από την ομιλία του Γ. Τ. στη Γενική Συνέλευση του συλλόγου στις 16 Ιανουαρίου 2000.

οικογένεια βενετοκρατικών. Ο ποιητής έζησε στο Κάστρο (Ηράκλειο), από το 1395 περίπου, ως το 1474. Ο Μ. Φαλιέρος ήταν από τους ισχυρότερους γαιοκτήμονες της Κρήτης, κυρίως αμπελοκαλλιεργητής. (Χαρακτηριστική είναι η εξής λεπτομέρεια, η οποία προκύπτει από συμβόλαια που σώθηκαν: το 1440-41 πούλησε περί τους 300 τόνους κρασί, και εισέπραξε 1836 χρυσά δουκάτα).

Ήταν μέλος του Μείζονος Συμβουλίου του Χάνδακα καθώς και της Γερουσίας, και άλλων υψηλών θέσεων, υπήρξε δε προστάτης του Ορθοδόξου κλήρου.

Η Ανθούσα, η ηρωίδα της "Ιστορίας και Όνειρο", ήταν η γυναίκα του, την οποία παντρεύτηκε γύρω στα 1418, χρονολογία που πιθανολογείται ότι έγραψε και τον σχετικό διάλογο του "Όνειρου".

2. Το έργο

Τα "Ερωτικά Όνειρα" αποτελούνται από δύο ποιητικές συνθέσεις:

α) Το "Ερωτικόν Ενύπνιον, ποίημα 130 ομοιοκαταληκτων δεκαπεντασύλλαβων.

β) Η "Ιστορία και Όνειρο", ποίημα 758 ομοιοκαταληκτων, επίσης, δεκαπεντασύλλαβων.

Στο χαριτωμένο αυτό ποίημα με τους τολμηρούς διαλόγους, ο ποιητής-εραστής Φαλιέρος, μας αφηγείται ένα όνειρο που είδε στον ύπνο του: Πως κατορθώνει να συναντήσει την αγαπημένη του Ανθούσα στο σπίτι της όπου την πείθει, με τον όρκο που της κάνει, για την αγάπη του. Την κρίσιμη όμως στιγμή, όταν πάει να "χορτάσει πολλών χρόνων την πείνα" του την ερωτική, ένας "ψύλλος άπονα, εκαρδιοδόγκασε" τον, δυνάτα και άσπλαχνα, και τον εξύπνησε. Οπότε πάει το όνειρο κι η ερωτική ευτυχία του λημοπεινασμένου ερωτάρη.

Έργο της πρώιμης περιόδου της Κρητικής Λογοτεχνίας.

Το έργο αυτό, που προηγείται κατά δύο περίπου αιώνες από το αριστούργημα της ώριμης περιόδου της Κρητικής Λογοτεχνίας τον "Ερωτόκριτο" (ποίηματα ερωτικά και τα δύο), φανερώνει κι ένα άλλο ήθος: Οι τολμηροί και κάποτε ωμοί στίχοι του "Όνειρου", που διαποτίζονται από αισθησιασμό, δεν έχουν βέβαια καμιά σχέση με την αβρότητα, τη σεμνότητα και την ευγένεια των στίχων του "Ερωτόκριτου". Ούτε ασφαλώς, την "εμορφιά και τη μορφική τελειότητα" του "Ερωτόκριτου" (αλλά και της "Θυσίας του Αβραάμ" και της "Ερωφίλης"), μπορεί να την πλησιάσει η "Ιστορία και Όνειρο".

Αν όμως τα "Ερωτικά Όνειρα" του Φαλιέρου δεν αντέχουν την σύγκριση με τα μείζονα έργα του Χρυσού Αιώνα της Κρητικής Λογοτεχνίας, διαθέτουν κι αυτά χάριτες πολλές, και η λαογραφική γλωσσική και γραμματολογική τους αξία είναι σημαντική.

Άλλα έργα του Μαρίνου Φαλιέρου

"Ρίμα Παρηγορητική" (στίχοι 302, ποίημα παρηγορητικό σε φίλο του ποιητή).

"Λόγοι Διδακτικοί" (στίχοι 326). Συμβουλές του ποιητή προς τον μοναχό του.

"Θρήνος εις τα Πάθη και την Σταύρωση του Κυρίου και Θεού και Σωτήρος ημών, Ιησού Χριστού" (στίχοι 404): Θρήνος της Παναγίας.

Έχουν επίσης συσχετιστεί με τον Φαλιέρο και τα εξής:

"Δημόδη Ποιήματα Αγνώστου Συγγραφέως". Έξι ποιήματα γραμμένα στο ίδιο τετράδιο όπου και τα "Ερωτικά Όνειρα".

"Ριμάδα κόρης, και νιού". Ποίημα που σε μορφή, γλώσσα και θέμα μοιάζει με το "Ερωτικά Όνειρα", όπως παρατήρησε ο Στ. Αλεξίου.

Το χειρόγραφο της "Ιστορίας και Όνειρο".

Υπάρχουν τρία χειρόγραφα του έργου ("Α", "Ν", "V").

Η κριτική έκδοση του Arnold Van Gemert, απ' όπου προέρχονται και τα αποσπάσματα που παραθέσαμε στο σημερινό "Λόγου Χάρη", βασίζεται και στα τρία χειρόγραφα.

Η "ΖΩΝΗ ΑΓΝΟΤΗΤΟΣ"

Ο σιδερένιος φρουρός της τιμής της γυναίκός!

Ο Μαρίνος Φαλιέρος στα "Ερωτικά Όνειρα" μιλάει για "δολερή και σιδερή καδένα", "σιδερένιο μεσότοιχο", και σφάχη του σιδήρου, που περιορίζει τον εραστή και τον εμποδίζει να προχωρήσει και στα "πλιά ακριβότερα".

Ο Στυλιανός Αλεξίου, κορυφαίος μελετητής της Κρητικής λογοτεχνίας της εποχής της Ενετοκρατίας (1211-1669), διετύπωσε, παλιότερα, την άποψη ότι η "σιδερή καδένα" είναι η "ζώνη αγνότητας" την οποία φορούσε ο Ανθούσα. Ο τελευταίος όμως εκδότης των "Ερωτικών Όνειρων", ο Arnold van Gemert, στη θαυμάσια κριτική έκδοση του έργου (1980), υποστηρίζει, με σειρά επιχειρημάτων, ότι η "σιδερή καδένα" είναι η αλυσιδα που κρατούσε μισάνοιχτο το παράθυρο, στέκοταν ως "μεσότοιχος" "σιδερένιος" γι' άλλες πράξεις. Ο Αλεξίου, σε μεταγενέστερη μελέτη του, δεν απορρίπτει την άποψη αυτή του Gemert, την οποία αναφέρει ως μια άλλη, διαφορετική ερμηνεία.

Η "ζώνη αγνότητας", κατασκευαζόταν -επί μέτρο- από εύκαμπο μέταλλο, και ήταν επενδυμένη με βελούδο και φιλντισί. Τοποθετούνταν στη λεκάνη της γυναίκας, καλύπτοντας το αδοίο, κλειδωνόταν με λουκέτο και σφραγιζόταν με βουλοκέρι. Τη χρησιμοποιούσαν κυρίως σύζυγοι-πολεμιστές του Μεσαίωνα (π.χ. Σταυροφόροι) για τη "διασφάλιση" της "τιμής" και της συζυγικής πίστης!

Η βάρβαρη αυτή ιστορία έχει και την προϊστορία της: Ο Όμηρος στην "Οδύσσεια" αναφέρει ότι ο Ήρακτος, κουτσός κι ασκημομούρης, τον απατούσε η γυναίκα του η Αφροδίτη. Και ντερμιτζής καθώς ήταν, έπιασε και κατασκεύασε ένα λεπτό σιδερένιο δίχτυ, και μ' αυτό φυλάκισε το γεννητικό όργανο της θεάς της ομορφιάς και του έρωτα!

Φωτοτυπία της πρώτης σελίδας του χειρογράφου του έργου του Μαρίνου Φαλιέρου "Ρίμα παρηγορητική" (Κώδιξ 1549 Λαυρεντιανής Βιβλιοθήκης Φλωρεντίας). (Σειρά 4 και 5: "Αγαπημένε μου αδελφέ, γλυκύτατο μου ταίρι, ευρισκόω, αφήν' σ' επιλήγουσε της θλίψης το μαχαίρι".

Λεξιλόγιο

Α
αγιανέψω, αγιανεύ(γ)ω= απατώ αζιγανιά=απάτη ακροχάρηκα, ακροχάιρομα= δοκιμάζω κάποια χαρά ανάγα, ανάπτω= φλέγομαι
απαντούσε, απάνω= εμποδίζω (.....: απάντηξε μου τα πρόβατα. Γιώργη)
απειν, απεις, απείτις= αφού, αφότου
αποδιαντρέπης, αποδιαντρέπομαι= φέρομαι αδιάντροπα
απορρίκτη, απορρίχνω= απομακρύνω
αστοχισμένος= κακότηχος
αυτείνον, αυτείνος= ατός

Δ
δαμάκι=λίγω
διχωστάς, με διχωστάς= χωρίς
δουμάκι= δαμάκι, δαμ=λίγω

Ε
εδείχτηκεν=εδέθηκε
εμπιστεμένα, εμπιστεμένος= πιστός
εξεφάντωση, ξεφάντωση= χαρά

Κ
καρδιοδακάνω, καρδιοδαγκάνω= δαγκώνω δυνατά
κατασταστούν, κατασιάζω= συμβιβάζω
κάψα= ζέστη, πυρετός
κρατώ= νομίζω, πιστεύω

Λ
λαμπρός= λαμπρός
λείπεσαι, λείπομαι, λείπω= απουσιάζω, ελλείπω από κάποιον, δημιουργώ έλλειψη, στέρηση
λιγωράτε, λιγωρώ= λιποθυμώ, επιθυμώ πολύ
Λουλουδούσα= χαϊδευτικό της Ανθούσας

Μ
μετά με= συνειδητά
μεταφνίδω= ξαφνικά, μετά κείνο
μνέγω, μνόγω= ορκίζομαι
μοσμένα= δοσμένα

Ξ
ξεικάσω, ξεικάζω= κατανοώ, περιγράφω, παρομοιάσω

Π
παρatreμένος= χαμένος
πάσχω= προσπαθώ, δοκιμάζω
πέτσα, πέτζα= μαντήλι, προσόψι, πετσέτα
πίδεξοσύνη, πιδεξιοσύνη= επιδεξιότητα
πλανάω= σκάζω
ποίκε, έποικα, ποίσω, ποιώ= δημιουργώ, κάνω
πόρα= οπόρα, ώριμος καρπός

Ρ
ρκοιωτικά, ορκοιωτικά (επίρρημα)= με όρκο

Σ
"σ' εσένα στέκει"= εξαρτάται από σένα
σίδερα, σιδερή, δολερή και σιδερή καδένα: βλ. σγέδιο και λεζάντα ζώνης αγνότητας

Τ
τινάς= κανείς
τραχήλι= λαϊμός
τύπωσε, τυπώνω= σφραγίζω

Φ
φυλαμένη= φυλαγμένη

Ψ
ψέγω= επικρίνω

ΑΡΜΕΝΙΑΝΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ

Τερέζα Στράτας (Στρατάκη)

Αρμενιανές προσωπικότητες και μάλιστα διεθνούς φήμης δεν υπάρχουν πολλές. Ανάμεσα στις λίγες υπάρχει και η υψίφωνος (soprano) **Τερέζα Στράτας**.

Η Τερέζα είναι σήμερα 60 ετών, και η καταγωγή της μητέρα της ήταν οι Αρμένιοι. Η μητέρα της, η **Αργυρώ**¹, ήταν κόρη του Νικολή Τερεζάκη, (Τερεζονικολή) αδερφή του Μιχάλη και του Μανώλη που έζησαν και αυτοί στην Αμερική και του Τερεζογιάννη, του Τερεζοστέλιο και της Αρετής που έζησαν στους Αρμένους. Ο πατέρας της ήταν ο Μανώλης Στρατάκης από την Κίσαμο.

Το Τερέζα είναι το καλλιτεχνικό της όνομα, το βαπτιστικό της είναι Αναστασία, και προέρχεται από το πατρικό επώνυμο της μητέρας της, Τερεζάκη, και το Στράτας από την περικοπή του επωνύμου του πατέρα της, Στρατάκης, πράγμα συνηθισμένο για τους μετανάστες της Αμερικής.

Από τα ξαδέφια της σήμερα ζουν στο χωριό, τα πρώτα ξαδέφια της, ο Μανώλης Τερεζάκης, η Πελαγία Τσακράκη, και η Κατίνα η Καβρουλάκη. Στο διεθνή χώρο αναφέρεται συνήθως ως ΕλληνοΑμερικανίδα.

Γεννήθηκε στις 26 Μαΐου 1938 στο Τορόντο του Καναδά. Άρχισε μαθήματα φωνητικής από τα 12 και έκανε το ξεκίνημά της από στο ραδιόφωνο όπου τραγούδησε ελαφρά Ελληνικά τραγούδια.

Το 1958 ξεκινά επαγγελματικά ως "Μιμή" στην όπερα "Μποέμι", στο φεστιβάλ όπερας του Τορόντο.

Η Τερέζα με τους γονείς της, Μανώλη Στρατάκη και Αργυρώ Τερεζάκη-Στρατάκη, στην Αμερική τη δεκαετία του '40.

Έχει γυρίσει δεκάδες έργα για ταινίες βίντεο που πουλιούνται σε όλο τον κόσμο. Μερικά από αυτά είναι:

StrataSphere (Στρατόσφαιρα) (1989) Μιούζικαλ, μια παρουσίαση ενός βαθύτερου πορτρέτου με επιλογές από τα έργα της Τερέζας.

La Boheme (Η Μποέμι) (1982) Μιούζικαλ σε σκηνοθεσία Φράνκο Τζεφφιρέλι, με συμπρωταγωνιστή τον Χοσέ Καρρέρας, στα Ιταλικά.

La Traviata (Η Τραβιάτα) (1982) Όπερα του Γκιουζέπε Βέρντι, σε σκηνοθεσία Φράνκο Τζεφφιρέλι, με συμπρωταγωνιστή τον Ντομίνγκο Πλάσιντο, και με την Ορχή-

στρα της Μετροπόλιταν Όπερας.

Amahl and The Night Visitors (Ο Αμάλ και οι επισκέπτες της νύχτας) (1978) Λαϊκή όπερα με θέμα ένα ανάπηρο παιδί τον Ανάλ, που παίρνει την ευλογία από τον νεογέννητο Χριστό. Προβλήθηκε κατ' επανάληψη από την ΕΡΤ1.

Salome (Σαλώμη), Όπερα του Ρίχαρντ Στράους, Με την Τερέζα στον ομόνομο ρόλο και την Φίλαρμονική της Βιέννης.

Pagliacci/Puccini/Leoncavallo: Il Tabarro/Pagliacci (1994) Μιούζικαλ με συμπρωταγωνιστές τον Ντομίνγκο Πλάσιντο και τον Λουτσιάνο Παβαρότι.

Under the Piano (1996) Δράμα γυρισμένο στον Καναδά
The Ghosts of Versailles - John Corigliano (1992), Mozart - Così Fan Tutte (1991), Live From the Met Highlights (1986), Der Zarewitsch του Franz Lehar και άλλα.

Στο βιογραφικό της αναφέρεται ανάμεσα στα άλλα " Η Στράτας είναι μια λυρική σοπράνο που έχει μια απαλή και πλούσια φωνή. Το τραγούδι της ταυτίζεται με μια έντονη προσωπικότητα και μια δραματική επικοινωνιακή αίσθηση. Είναι προικισμένη με μια εκλεπτυσμένη αίσθηση της κωμωδίας αλλά αποδίδει περισσότερο ολοκληρωμένα τους ρόλους που απαιτούν ευθύ συναισθηματική έκφραση. Μια από τις μεγαλύτερες φωνές της σήμερα".

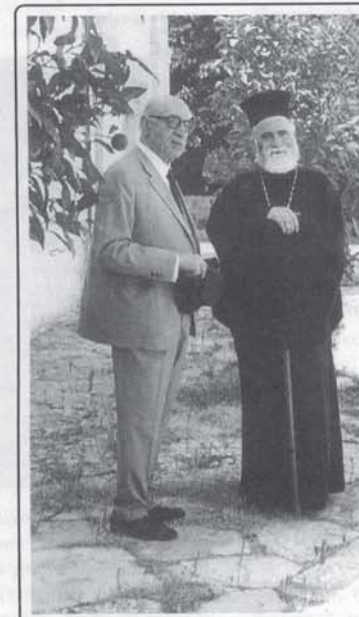
Πριν λίγο καιρό εμφανίστηκε και γιόρτασε τα εξηκοστά της γενέθλια στο Σινικό τείχος της Κίνας.

Τελευταίες πληροφορίες αναφέρουν ότι γίνεται επαφές για εκτέλεση έργου στην Αθήνα του Μίκη Θεοδωράκη. Η αδερφή της Μαίρη Γαρουφαλιάκη -παντρεμένη και αυτή με κρητικό, το Παναγιώτη από χωριό της Κισιάμου, είναι καθηγήτρια Πανεπιστημίου στην Αμερική Το Μάιο του 1998 βρέθηκε εδώ και πέρασε και από τους Αρμένους να δει το χωριό της μητέρας της και τους εκεί συγγενείς.

Η Τερέζα πέρασε από τους Αρμένους για τελευταία φορά πριν από περίπου δέκα χρόνια, με πολύ σοβαρό πρόβλημα στην υγεία της, κάτι που προφανώς ξεπέρασε. Της ευχόμαστε να είναι πάντα καλά και να συνεχίσει να μας κάνει περήφανους.

Γιάννης Χ. Τερεζάκης
Γιάννης Σ. Τσακράκης

¹ ΣΗΜ. Η Αργυρώ Στρατάκη ήταν και νονά του δεύτερου από τους υπογράφοντες το κείμενο.

25 χρόνια προσφοράς στην εκκλησία και την κοινωνία

(23/2/1975 - 23/2/2000)

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης εικοσιπενταετούς αρχιεπισκοπίας του Μητροπολίτη Κυδωνίας και Αποκορώνου κ.κ. Ειρηναίου, η "Ελευθερόπολις" εύχεται και αυτή εις τον άξιο Ιεράρχη μας, υγεία και μακροήμερευση για το καλό της Εκκλησίας και της κοινωνίας μας.

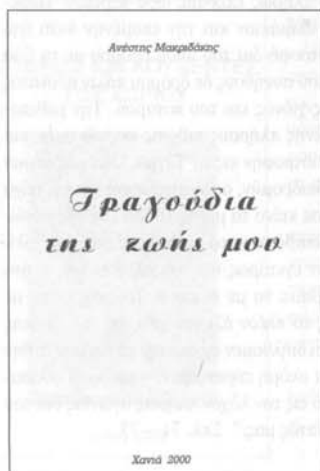
Στη φωτογραφία ο Μητροπολίτης Ειρηναίος με τον μεγάλο κρητικό συγγραφέα Παντελή Πρεβελάκη (1909-1988)

Ό,τι ενεκράθη μέσα μου, ανάστησέ το πάλι στο φως ενός χαμόγελου, στη θέρη μιας πνοής. Δος μου ξανά τα στήθη σου να γείρω το κεφάλι.

Για τον ποιητή και την ποίησή του μας τα λέει ωραία ο Μάνθος Χρυσάφης σ' ένα τρυφερό, σαν τα τραγούδια του Ανέστη κείμενο του, που δημοσιεύτηκε στα "Χανιώτικα Νέα" της 6ης Φεβρουαρίου 2000:

"Ο Ανέστης Μακρυνιώτης με τα τραγούδια της ζωής του μας επαναφέρει σε μια εποχή, που σβήνει σιγά-σιγά, όπου τα λουλούδια είχαν το φυσικό τους άρωμα και οι άνθρωποι πηγαία αισθήματα πριν ο μηχανικός πολιτισμός και η καταναλωτική κοινωνία ισοπεδώσουν τα πά-

ντα. Μας θυμίζει την περίοδο που φτερούγιζαν τα χρυσά όνειρα της νιότης μας, που δεν τη χαρήκαμε, γιατί η καρδιά μας είχε στεγνώσει από τον μεγάλο πόνο και τους άδικους χαμούς στις μαύρες μέρες της κατοχής και στις ακόμη πιο μαύρες μέρες του εμφύλιου σπαραγμού γεμά-

τες δάκρυα και αίμα.

Μου θύμισε τις δύσκολες αυτές μέρες, όταν με το φόβο του κατακτητή περπατούσαμε μαζί, αυτός ως αρχιλογιστής της Γεωργ. Σχολής Μεσαράς κι εγώ προϊστάμενος Τ.Τ.Τ. Αγίων Δέκα, έχοντας συντροφιά ένα ολόγεμο φεγγάρι που έριχνε τις χρυσές ανταύγειες στον καταπράσινο κάμπο της Μεσαράς και κάναμε όνειρα για ένα όμορφο κόσμο, δίκαιο, ειρηνικό, γεμάτο ανθρωπιά και καλοσύνη.

Με μια γνήσια ποιητική φλόγα, με ξεχωριστή ευαισθησία και σε μια στρωτή δημοτική γλώσσα, υμνεί την αγάπη, τον έρωτα, την ομορφιά της φύσης, κι ιδιαίτερα της ανοιξιάτικης, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σήμερα, με την αλόγιστη καταστροφή του περιβάλλοντος. Τονίζει συνέχεια την εκστατική μαγεία της φύσης, το μεθυστικό άρωμα των ξανθοπράσινων λεμονοανθών και τόσων άλλων λουλουδιών, συνεταιρισμένων με το γλυκό κελάδημα των πουλιών.

Μερικές εικόνες στην ποίησή του είναι μοναδικές σε έκφραση και πληρότητα και σύλληψη. Προσπαθεί να μη σβήσει από τη ζωή μας ο ρομαντισμός και να μη μεταβληθεί ο άνθρωπος δούλος και αντρείκελο στη ζούγκλα της χρηματιστηριακής παγκοσμιοποίησης. Να ζήσεις σαν

τα ψηλά βουνά φίλε Ανέστη, για να συνεχίσεις να προσφέρεις στα Χανιά και στην Κρήτη τα πνευματικά σου πονήματα χρόνους πολλούς, όσο επιτρέπουν τα ανθρώπινα όρια."

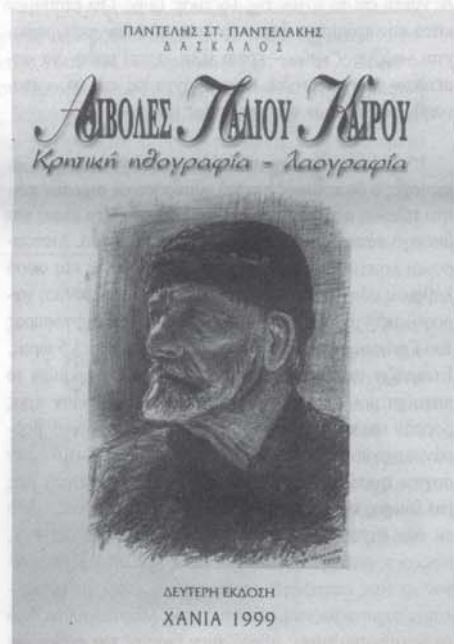
ΑΘΙΒΟΛΕΣ ΠΑΛΙΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Κρητική ηθογραφία-λαογραφία
Παντελής Στ. Παντελάκης
Χανιά 1999

Με πολύ κέφι μάσε φέρνει και μάσε λέει χωριάτικες αθιβολές, ο Παντελής Στ. Παντελάκης, δάσκαλος, και, γνωστός πλέον, αποκορωνιώτης ηθογράφος, που με την υπομονή της μέλισσας μαζεύει για χάρη μας το μέλι του λαϊκού εύθυμου και θυμόσοφου λόγου, και μας το προσφέρει με αφηγηματική άνεση και χάρη.

Θα μας τα πει όμως αυτά, πιο παραστατικά και πιο αναλυτικά, ένας άλλος, καλός δάσκαλος και μελετητής της Κρητικής Ιστορίας, ο Μανώλης Βολουδάκης ο οποίος σε σχετικά βιβλιοπαρουσίαση στα τέλη του 1999, όταν κυκλοφόρησε το βιβλίο, έγραφε μεταξύ άλλων

"[...] Με την εργασία του αυτή, κάνει ένα μεγάλο αγώνα για να περιώσει το κομμάτι αυτό της γλώσσας, που καθημερινά χάνεται ή αντικαθίσταται από ξενόφερτα εισαγόμενα στοιχεία και πρόχειρα κατασκευάσματα. Και το στόχο αυτό, τον πετυχαίνει άριστα, γιατί χρησιμοποιεί

ένα πλούσιο κρητικό λεξιλόγιο που αμφιβάλω εξαιτίας του νεαρού της ηλικίας του, αν πρόλαβε να τ' ακούσει στο χωριό που ανατράφηκε. Μα φαίνεται πως η αγωγή των γονιών του, α αγάπη του για την Κρήτη, η δύναμη του λόγου του, η ικανότητά του να αφουγκράζεται το λαό μας, να μελετά και ν' αναλύει τους τρόπους, τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις του, του παρέχουν τη δυνατότητα να παρουσιάζει κάθε τόσο ένα σπουδαίο και σημαντικό έργο. Ένα έργο που τον τιμά προσωπικά, μα περισσότερο και πάνω απ' όλα τιμά και εξυψώνει τον δάσκαλο, τον ακούραστο αυτό εργάτη της λαϊκής παιδείας, τον αναμορφωτή του τόπου, του θεμελιωτή της αγωγής και παιδείας των νέων μας [...]

Το βιβλίο είναι χωρισμένο στις ενότητες: Εύθυμες Ιστορίες - Τοπικές Δοξασίες - Ανέκδοτα - Σχολικά Μαργαριτάρια (διάφορα και σπέσιαλ) - Τουριστικά και Ιστορίες ενός παπιά.

Οι εύθυμες ιστορίες είναι σύντομες, καλογραμ-

μένες, με πολύ χιούμορ και σπιρτάδα. Μέσα από τη ζωή, τις παραδόσεις, τα ήθη και έθιμα του τόπου μας. Είναι μια εύθυμη νότα στην καθημερινή ρουτίνα της ζωής. Προκαλούν σπαρταριστό γέλιο και ζωντανεύουν εικόνες και καταστάσεις της ζωής των περασμένων χρόνων, που ο μοντερνισμός και τα μεταγλωτισμένα σέριαλ και οι σαπουνόπερες τείνουν να αφανίσουν.

Στις τοπικές δοξασίες με το γλαφυρό του λόγο, τον απλοϊκό και κατανοητό, με τη γνήσια κρητική λαλιά, μιλεί για τους καταχανάδες, τις νεράδες, τους Χαϊνηδες, τα Τελώνια κ.λπ., δίνοντας τις δικές του ερμηνείες.

Στα ανέκδοτα, παλιά και σύγχρονα, είναι πάντα μέσα στα όρια της ευπρέπειας και της σοβαρότητας και θίγει με τόπο κομψό και αριστοτεχνικό σύγχρονα θέματα, όπως Βιάγκρα, Αλβανοί, Σκοτσέζοι.

Στην ενότητα "Σχολικά" παρουσιάζει πολλά βιώματα από την πολύχρονη δουλειά του στη σχολική τάξη, την πολύτιμη εμπειρία του και θίγει θέματα όπως το βιβλίο, οι βαθμοί προαγωγής, οι συχνές άδειες, η διδασκαλία, η εκπαίδευση κ.λπ.

Τα "Μαργαριτάρια" είναι απάνθισμα από γραπτά μαθητών "πραγματικά μαργαριτάρια", που ασφαλώς ανθολόγησε από τη μακρόχρονη υπηρεσία του και τις συχνές εκπαιδευτικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις, που ως τα τώρα έζησε.

Οι "Ιστορίες ενός παπιά" αναφέρονται σε καταστάσεις και γεγονότα ενός, όπως γράφει "ιερέα συμπαθέστατου, με βαθιά αισθήματα θρησκευτικά, αγαπητού στους συνανθρώπους του, αξιοπρεπή στις κοινωνικές σχέσεις του, που μιλούσε ανθρώριμα και πολλές φορές χωρίς να παρεξηγηθεί, δημιουργούσε μια ευχάριστη ατμόσφαιρα".

Το βιβλίο αυτό του Παντελή Στ. Παντελάκη, κατά την ταπεινή μου γνώμη, δεν πρέπει να λείπει από καμιά δημοτική, σχολική και οικογενειακή βιβλιοθήκη[...]" ("Χανιώτικα Νέα", 30-11-1999)

Διαβάστε τώρα και απολαύστε μικρή αθιβολή που ξεσηκώσαμε από την σελίδα 43 του βιβλίου:

ΕΥΘΥΜΕΣ ΑΛΗΘΙΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ Το παρθένο μαλλί

Εκατέβηκε κάποτε στη χώρα ένας από χωριό ορεινό για να πουσούνισει. Όπως εξάνοιγε τσοι βιτρίνες στα μαγαζιά είδε ένα πουλοβεράκι μάλλινο που τ' άρεσε και ερώτηξε τον καταστηματάρχη:

-Κουμπάρε, πόσο κάνει τουτονέ το πουλούβερι;

-Πεντακόσια φράγκα, του λέει εκείνος.

Ο επαρχιώτης επροχώρησε παρακάτω, γιατί του φάνηκε ακριβό, κι όπως περνούσε από άλλο εμπορικό ξεναβλέπει το ίδιο ρούχο και σταματά και ρωτά τ' αφεντικό που έστεκε στην πόρτα:

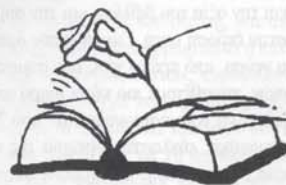
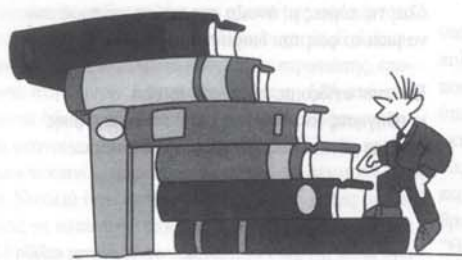
-Κουμπάρε, πόσο πουλείς τουτονέ που σου δείχνω.

-Οχτακόσια φράγκα.

-Ντα εδά το 'δα παραπάνω σ' έναν άλλο μαγαζί και το πουλούσανε μόνο πέντε εκατοστάρικα, κι εσύ θέλεις οχτώ;

-Μα τούτο, κουμπάρε, που έχω εγώ είναι από αγνό παρθένο μαλλί!

-Ντα του αλλουνού οι προβατινές είναι πουτά...;

Η Αρμενιανή κουζίνα

Συνταγές με ζωγραφιές μαγειρικής για κουνέλια και λαγούς αρμενιανούς

του Στέλιου Αναστασιάδη

Λαγός με σάλτσα πορτοκάλι

Η διπλανή σχεδιασμένη συνταγή θα ισχύει επίσης και μ' ελάχιστες μόνο διαφορές για λαγό. Θ' αυξήσετε όμως την ποσότητα του κρασιού σε 0,3 lt. Ο λόγος είναι πως το κρέας του λαγού είναι σκληρότερο και στην προκειμένη περίπτωση θα έχετε μεγαλύτερη εξάτμιση των υγρών, γιατί το ψήσιμο θα διαρκέσει ασφαλώς περισσότερο από 60 λεπτά.

Κάτι που πηγαίνει πολύ σ' αυτή τη συνταγή είναι το καρύδι. Κοπανίστε λουπόν, 1/4 φλιτζάνι ψίχα καρυδιού και προσθέστε τη στη φάση 4 της διπλανής σελίδας, δηλαδή αμέσως μετά που θα ριζετε τα σχεδόν ψημένα κρεμμυδάκια.

Κουνέλι με σάλτσα πορτοκάλι

Σημείωση για τη σχεδιασμένη συνταγή
Το φλαμπάρισμα πρέπει να γίνεται όχι μόνο για

ν' αρωματιστεί το κουνέλι αλλά και για να εξασφαλιστεί το τηγανόλαδο που θ' αλλοιώσει τη γεύση της σάλτσας. Προσοχή όμως. Κάντε το πάνω σε τραπέζι, γιατί οι φλόγες φτάνουν μακριά.

φλαμπάρισμα (από τα γαλλικά flamber, flampe) φλαμπέ είναι το έδεσμα του το περιχύνουν με αλκοολούχο ποτό, το ανάβουν και το σερβίρουν αναμμένο.

1.

2.

3.

1. Ένας μικρός Άγιος Βασίλης λέει τα κάλαντα στο δήμαρχο Αρμένων.
2. Παιδιά μπροστά από τη φάτνη που στήθηκε στην πλατεία του χωριού. Τη φάτνη κατασκεύασε ο Μάρκος Πατεράκης. Και του χρόνου Μάρκο νύσαι καλά να την ξαναφτιάξεις!
3. Ομάδα παιδιών λέει τα κάλαντα. Από αριστερά: Χριστίνα Μαραγκουδάκη, Αντώνης και Δημήτρα Πατεράκη, Νασιάτσια και Εύα Κουτσαουπάκη, Νίκος Πατεράκης και ο μικρός Άγιο-Βασίλης.
Ντίκος Μαραγκουδάκης

Η πρώτη κρητική οικογένεια που ήλθε στην ελεύθερη Θεσσαλονίκη το 1912 ήταν Κρητικομακεδονική

Πολλά έχουν γραφτεί για την αλληλοβοήθεια μεταξύ των Κρητών και Μακεδόνων επί Τουρκοκρατίας κατά τις συχνές εξεγέρσεις των.

Εγώ θα παραθέσω έναν στενότερο δεσμό: Γάμο ανάμεσα σε νεαρό Μακεδόνα εθελοντή και Κρητικοπούλα, που συνέβη προ εκατό ακριβώς ετών, κατά την τελευταία επανάσταση της Κρήτης, του 1896-97.

Στην ελληνικότετη πόλη Βελεσά, το σημερινό Τίτο

μούς και συμφώνησαν για το γάμο που τελεστή κατά τις αρχές του 1898.

Στο μεταξύ, η τελευταία επανάσταση είχε ως αποτέλεσμα την αυτονομία της Νήσου με Υπάτο Αρμοστή τον Πρίγκιπα Γεώργιο της Ελλάδος, που ήλθε στο τέλος του 1898. Έτσι οι εκπρόσωποι των προστάτιδων δυνάμεων, ναύαρχοι, ηθέλησαν να οργανώσουν μια τέλεια πολιτεία και προς τούτο εφρόντισαν να μεταφέρουν ότι καλό είχε τότε η Ευρώπη. Και πραγματικά, η πολιτεία που οργανώσαν έμεινε ονομαστή. Όμως και ο Πρίγκιπας Γεώργιος είχε τις προτιμήσεις του ως προς την καλύτερα οργανωμένη Χωροφυλακή που την εποχή εκείνη ήταν όντως η Ιταλική και προς τούτο μετεκλήθη οργανωτική αποστολή αποτελούμενη από εκατό άνδρες, αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και καραμπινιέρους υπό τον λοχαγό Φρειδερίκο Γκράβερν.

Έτσι, άρχισε να λειτουργεί η Κρητική Χωροφυλακή από τα τέλη του 1898 και ως εκ των υστέρων προέκυψε την

προόριζε για προσωπικό του όργανο, αφού και αντί εθνοσήμου στον σκούφο της στολής ετέθη σύμπλεγμα του ονόματός του. Όταν δε λόγω της αυταρχικής του εξουσίας εξαναγκάστηκε σε παραίτηση, το διάγγελμα που απηύθυνε προς την Κρητική Χωροφυλακή από το πλοίο της φυγής του, ήταν το πλέον θερμό.

Εκ των πρώτων που κατετάγησαν σ' αυτό το σώμα, το 1898, ήταν και ο εθελοντής, και δάσκαλος τώρα, Αλέξανδρος Βελιδής, κρητικοποιήσας και το επίθετό του σε Βελιδάκης. Τη σταδιοδρομία του στη Χωροφυλακή την άρχισε από το Βάμο, που ήταν τότε πρωτεύουσα του Νομού Σφακίων, με Νομαρχία, Δικαστήρια, Φυλακές, Χωροφυλακή και άλλες αρχές όπου και εγκαταστάθηκε γιατί είχε ήδη αποκτήσει και το πρώτο τέκνο, τη Μαρία.

Συν το χρόνο όμως μετετέθη εις την Ανατολικήν Κρήτην, όπου υπηρέτησε σχεδόν σε όλες τις υπηρεσίες του Νομού.

Να σημειωθεί ότι σε όλο αυτό το διάστημα των 15 χρόνων δεν είχε φύγει από την Κρήτη, είχε έλθει όμως η μητέρα του με τις 2 αδελφές του και τον αδελφό του τον Θρασύβουλο που προσλήφθηκε για αρκετό διάστημα στο ιδιωτικό προσωπικό του πριγκιπικού παλατιού.

Η μητέρα όμως και οι αδελφές του έφυγαν ενωρίτερα από το Θρασύβουλο, διότι δεν μιλούσαν καλά την ελληνική γλώσσα, λόγω του γνωστού γλωσσικού Μακεδονικού ιδιώματος, και ως εκ τούτου δεν ήταν εύκολη η συμβίωση με τους Κρητικούς.

Το 1912 που εκδηρύχθηκε ο πόλεμος ήταν Ανθυπαπιστής - Κεντρικός Σταθμάρχης Βιάνου και είχε αποκτήσει άλλα 3 τέκνα, 2 αγόρια και τη νεογέννητη τότε Άννα.

Λόγω αυτής της οικογενειακής του κατάστασης δεν

είχε συμπεριληφθεί στις δύο ομαδικές αποστολές της δύναμης της Κρητικής Χωροφυλακής στη Θεσσαλονίκη η οποία είχε αποφασισθεί από τον Βενιζέλο για την αστυνόμευση της πόλεως ευθύς ως θα καταλαμβάνετο από τον Ελληνικό Στρατό.

Μετά όμως τον κατά τα έθιμα σαραντισμό και βύπτιση της Άννας ζήτησε την αποστολή του εις την Θεσσαλονίκη. Επειδή δε, είχε ήδη συμπληρωθεί η αστυνόμευση της πόλεως με την ομαδική άφιξη της Χωροφυλακής, ετοποθετήθη εις την εξωτερική Μοιραρχία, πράγμα και που ο ίδιος επιθυμούσε, διότι έκανε και τον κυνηγό. Η άφιξή του στην Θεσσαλονίκη συνέπεσε με τις ημέρες του Βουλγαρικού πραξικοπήματος της 17^{ης} Ιουνίου του 1913, στην καταστολή του οποίου συνέπραξε με τις δυνάμεις της πόλεως.

Στην Θεσσαλονίκη βρήκε εγκατεστημένους τους αδελφούς του, Θεμιστοκλή και Δημήτρη, ο οποίος τότε σπούδαζε δικηγόρος. Η οικογένεια του Αλέξανδρου Βελιδάκη εγκαταστάθηκε εντός της πόλεως στη συνοικία της Αγίας Τριάδος στην οδό Εδμόνδου Ροστάν, όπου και παρέμεινε μέχρι και το 1918 οπότε προήχθη σε Μοίραρχο και ζήτησε μετάθεση για την Κρήτη, όπου και επανήλθε, αρχικώς στην Ανατολική Κρήτη και το επόμενο έτος (1919) μετετέθη στη Σχολή Χωροφυλακής Χανίων. Το 1924 προήχθη σε Ταγματάρχη και ετοποθετήθη Διοικητής Χωροφυλακής Ρεθύμνης. Συνέβη όμως τότε ένα από τα πλέον περιεργά και ανεξήγητα εις τα χρονικά της Χωροφυλακής γεγονότα: τρεις Ταγματάρχες της Χωροφυλακής υποβιβάστηκαν ως "κακώς προαχθέντες" ενώ όλοι οι εκ της Κρητικής Χωροφυλακής προελθόντες, προήχθησαν αδιακρίτως παρά το ότι είχε επιχειρηθεί διάκριση για λόγους ηλικίας και γραμματικών γνώσεων.

Το θέμα βέβαια τούτο τακτοποιήθηκε μεταγενέστερα, αλλά ο Βελιδάκης "που δεν δεχόταν μίγα στο σταθί του" παραιτήθηκε και έζησε στην πόλη των Χανίων,

Ο Στέφανος Φρεσκάκης με τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο.

Βέλλες κοντά στα Σκόπια, υπήρχε η οικογένεια του Τασούλα Βελιδή, που είχε πέντε γιους και δύο θυγατέρες. Το 1896 ο τελευταίος γιός Αλέξανδρος ήταν εσώκλειστος μαθητής στο Γυμνάσιο Λάρισας. Όταν έξοπασε στην Κρήτη η τελευταία επανάσταση του 1896-97 ο νεαρός Αλέξανδρος το έσκασε από το Γυμνάσιο και κατετάγη στο Εθελοντικό Σώμα του Πετροπουλάκη που έσπευσε στην Κρήτη για βοήθεια. Το σώμα αυτό στρατοπέδευσε στο χωριό Τζιτζιφέ Αποκορώνου, γιατί το επίκεντρο της επανάστασης ήταν η πρωτεύουσα της επαρχίας Αποκορώνου, ο Βάμος, όπου οι επαναστάτες είχαν πολιορκήσει την Τουρκική Φρουρά.

Μετά τη νικηφόρο έκβαση της επανάστασης αυτής, τα Εθελοντικά Σώματα ανεχώρησαν, ο νεαρός όμως Αλέξανδρος άγνωστο για ποιους λόγους, παρέμεινε στο Τζιτζιφέ και άνοιξε σχολείο, στο οποίο φοιτούσαν μεγάλα και μικρά παιδιά και φαίνεται ότι μ' αυτή την προσφορά έγινε πολύ αγαπητός στο χωριό, γιατί το θέμα του σχολείου ήταν πολύ σοβαρό, επειδή δεν λειτουργούσαν τακτικά τα σχολεία λόγω των συχνών επαναστάσεων.

Μεταξύ των μαθητών του ήταν και μία κοπελίτσα 14 ετών κόρη του Νικολάου Δοκμιάκη, που αποφάσισε να την ζητήσει σε γάμο και ως προξενητή έστειλε τον κουνιάδο του πατέρα της (γαμπρό από αδελφή) οπλαρχηγό των επαναστάσεων και προύχοντα κατά κάποιο τρόπο του χωριού, του Μιχελιουδάκη του Αναγνώστη.

Το πράγμα συνεζητήθη πολύ και λόγω της ηλικίας της Κατερίνας, κυρίως όμως γιατί ήταν αδύνατη η συλλογή πληροφοριών για την οικογένεια και το πρόσωπο του νεαρού δασκάλου από την μακρινή Μακεδονία. Τελικά όμως, η διαγωγή που επέδειξε στον ένα και πλέον χρόνο που έμεινε στο χωριό, εξουδετέρωσε τους δισταγ-

Ο Στέφανος Φρεσκάκης με την κόρη του Όλγα και τον γαμπρό του Ντίνο Τριαρίδη.

Οι διαχρονικές αξίες της ιατρικής

Παρουσίαση του βιβλίου του Γιάννη Λεντάρη "Ιατρική και Γιατροί των Χανίων"

Το κείμενο που ακολουθεί είναι από την ομιλία του Θεόδωρου Μουντοκαλάκη, Καθηγητή Παθολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, στην παρουσίαση του βιβλίου στις 27 Νοεμβρίου 1999 στην "Κρητική Εστία"

Εκείνο που μ' εντυπωσίασε όταν ο κ. Γιάννης Λεντάρης μου μίλησε για πρώτη φορά για το βιβλίο του, ήταν η ζωηρή συγκίνηση που ήταν ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του. Δεν ήταν η απλή συγκίνηση που δείχνει ο κάθε συγγραφέας για το έργο του, ήταν μια συγκίνηση που πιο πολύ θύμιζε τη συγκίνηση που νοιώθει ένας πατέρας όταν μιλά για το φυσικό του παιδί. Έχω τη βεβαιότητα ότι η αγάπη του κ. Λεντάρη για το βιβλίο του —ή πιο σωστά για το θέμα του βιβλίου του— υπήρξε ο κυριότερος συντελεστής της επιτυχίας με την οποία στέφθηκε τελικά η επίπονη προσπάθειά του. Πέραν αυτού, πιστεύω ότι αυτή είναι και ο παράγοντας που διαμόρφωσε οριστικά το χαρακτήρα του βιβλίου. Γιατί εκείνο που προτίστω χαρακτήριζε το βιβλίο "Ιατρική και Γιατροί των Χανίων" είναι το συναίσθημα που αποπνέει. Ο κ. Λεντάρης αγάπησε τους "γιατρούς του". Και την αγάπη αυτή καλεί τον αναγνώστη να μοιραστεί μαζί του.

Δεν είναι, επομένως, τυχαίο το ότι στο βιβλίο του, ο κ. Λεντάρης δεν περιορίζεται στην ευσυνείδητη αναζήτηση βιογραφικών στοιχείων για τους Αποκορωνιώτες γιατρούς, αλλά επεκτείνεται και στην παράθεση πληροφοριών και σχολίων που σχετίζονται με την προσωπικότητά τους και τη στάση τους απέναντι στον άρρωστο και την ιατρική. Είναι εντυπωσιακή η ποιικιλία των χαρακτηρισμών που χρησιμοποιεί για το σκοπό αυτό: "αλτρουιστής", "αφιλόκερδος", "ανθρωπιστής", "φιλάνθρωπος", "λίτος και αξιοπρεπής", "ακέραιος και ευγενής", "με πηγάια καλοσύνη", "υπόδειγμα ήθους και ευπρέπειας", "αρωγός αναξιοπαθούντων" κ.ο.κ. Το συμπέρασμα στο οποίο, μετά απ' αυτά, καταλήγει ο αναγνώστης είναι ότι κοινό γνώρισμα των παλιών γιατρών του τόπου μας υπήρξε η πολύτιμη ηθική κληρονομιά που άφησαν στους απογόνους τους, τους συμπατριώτες τους και το γενικότερο κοινωνικό σύνολο. Η αλήθεια αυτή προβάλλεται αναγέστατα από το συγγραφέα, έτσι ώστε εν τέλει, με το βιβλίο του, ο κ. Γιάννης Λεντάρης όχι μόνο αποτίνει φόρο τιμής στην πολύπλευρη προσφορά των γιατρών του Αποκόρωνα, αλλά επιπροσθέτως —όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί το Διοικητικό Συμβούλιο του Κοινοφελούς Ιδρύματος "Αγία Σοφία", στον πρόλογο του εκδότη— "εισάγει τον αναγνώστη στην έννοια της Ιατρικής". Γιατί σε τελική ανάλυση, ιατρική δεν είναι η αφηρημένη έννοια μιας επιστήμης που είναι μαζί και τέχνη. Στην ουσία, ιατρική είναι το προϊόν του έργου των γιατρών.

Αυτή η αλήθεια, αυταπόδεικτη πριν από λίγες δεκαετίες, δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή στην εποχή μας. Εντυπωσιασμένος απ' τα θαυμαστά επιτεύγματα της μοριακής βιολογίας και της ιατρικής τεχνολογίας, όπως προβάλλονται κάθε τόσο απ' τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ο σημερινός άνθρωπος σχηματίζει την ιδέα ότι το μεγαλείο της σύγχρονης ιατρικής αναδύεται απ' τα πολυδάπανα επιστημονικά όργανα ανάλυσης του DNA και την ηλεκτρονική βάση δεδομένων της ρομποτικής χειρουργικής. Έτσι, η αντίληψη που ο καθένας μας δια-

μορφώνει για την ιατρική διαφοροποιείται απ' τη συνισταμένη των εντυπώσεων που του έχει δημιουργήσει η συμπεριφορά των γιατρών με τους οποίους έχει έρθει σε επαφή —είτε ως άρρωστος, είτε ως συγγενής κάποιου αρρώστου.

Σ' αυτό, άλλωστε, έχει σημαντικά συντελέσει η αλλαγή του τρόπου άσκησης της ιατρικής —αναπόφευκτη συνέπεια του κόστους που συνεπάγεται η αματόδης εξέλιξη της ιατρικής τεχνολογίας, μέσα στα τελευταία πενήντα χρόνια, αλλά και του ομαδικού τρόπου εργασίας στην οποία έχει σταδιακά οδηγήσει. Πράγματι, το διαρκώς αυξανόμενο κόστος παροχής υπηρεσιών υγείας επιβάλλει όλο και μεγαλύτερους περιορισμούς στην ανεξαρτησία των γιατρών, που είναι αναγκασμένοι να προσαρμόζουν τις διαγνωστικές και θεραπευτικές τους επιλογές μέσα στα πλαίσια που καθορίζονται απ' τους δημόσιους ή ιδιωτικούς ασφαλιστικούς οργανισμούς. Στη χώρα μας, οι κανόνες αυτοί περιορίζονται επί του παρόντος στη συνταγογραφία (είναι οι περιφημες "λίστες" φάρμακων), αλλά είναι βέβαιο ότι στο μέλλον, όπως και σε άλλες χώρες (π.χ. στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής) έχει συμβεί, θα επεκταθούν και σε άλλους τομείς της παροχής υπηρεσιών υγείας, όπως είναι οι διαγνωστικές εξετάσεις και η διάρκεια νοσηλείας.

Όσον αφορά τον ομαδικό τρόπο εργασίας, είναι χαρακτηριστικό το ότι σήμερα, ακόμα και ο διασημότερος χειρουργός είναι ανίκανος να αποδείξει τις θαυματουργές ικανότητές του, όταν αποκοιλεί απ' την ομάδα του και βρεθεί έξω απ' το πλήρως εξοπλισμένο σύγχρονο χειρουργείο. Άλλο παράδειγμα είναι η σταδιακή αντικατάσταση —στην πρωτεύουσα, αλλά σιγά-σιγά και στις μεγάλες επαρχιακές πόλεις— των παραδοσιακών, προσωπικών μικροβιολογικών ή ακτινολογικών εργαστηρίων από μεγάλα "διαγνωστικά κέντρα", στα οποία ο άρρωστος συναντά τις κοπέλες της υποδοχής, τους παρασκευαστές, τους τεχνολόγους και τους υπαλλήλους του λογιστηρίου, αλλά δύσκολα θα μπορούσε να μιλήσει με κάποιον γιατρό.

[.....]

Αλλά και εργαστηριακοί νοσοκομειακοί γιατροί, που εργάζονται ως μέλη ομάδας αναπτύσσουν συχνά ανθρώπινες διαπροσωπικές σχέσεις με τους αρρώστους. Προ καιρού, έτυχε να παρακολουθήσω τον ακτινολόγο ενός δημόσιου νοσοκομείου να μιλά, απ' το ειδικό μικρόφωνο, σ' έναν άρρωστο κλεισμένο μέσα στο κουβούκλιο της μαγνητικής τομογραφίας, εξηγώντας του τη διαδικασία και δίνοντάς του οδηγίες. Ο ήρεμος τρόπος με τον οποίο το έκανε αυτό και το ενδιαφέρον που έδειχνε για τον άρρωστο μου έφεραν στη μνήμη την εικόνα του Χαράλαμπου Μπλαζουδάκη, του παλιού Χανιώτη ακτινολόγου, να παρακινεί τον άρρωστο του να καταπεί το πιχτό άσπρο γυρό που χρησιμοποιούσαν τότε για την ακτινοσκόπηση του στομάχου.

Πιστεύω, λοιπόν, ότι οι μεγάλες αξίες της ιατρικής δεν διατρέχουν κανένα κίνδυνο εξαφάνισης, για τον απλούστατο λόγο ότι είναι διαχρονικές. Υπήρχαν στο παρελθόν, υπάρχουν σήμερα και θα υπάρχουν και στο μέλλον. Τουλάχιστον θα υπάρχουν, όσο θα υπάρχει και η ιατρική. Γιατί ιατρική και αγάπη για τον άρρωστο είναι έννοιες συμφυείς. Χωρίς προσφορά, η ιατρική χάνει το νόημά της.

Και πριν βιαστείτε να αντιτάξετε ότι οι γιατροί είναι σήμερα φιλοχρήματοι, θα σας θυμίσω ότι και στα παλιά

τα χρόνια υπήρχαν γιατροί που μπερδεύαν τη ράβδο του Ασκληπιού με το κηρύκειο του κερδέου Ερμή. Από την αρχαιότητα ήδη, ο Αριστοφάνης διακομωδεί την φιλοχρηματία των Ασκληπιάδων και στα μέσα του περασμένου αιώνα, ο πρώτος πρόεδρος της Ιατρικής Εταιρείας Αθηνών, ο Διονύσιος Πύρρος, είχε κατηγορηθεί δημόσια για οικονομική εκμετάλλευση αρρώστου. Κι ως μην ξεχνούμε ότι η συμπεριφορά κάθε ανθρώπου επηρεάζεται απ' το γενικότερο κλίμα που επικρατεί στο περίγυρό του, η δε εποχή μας κάθε άλλο παρά προσφέρει πρότυπα ακεραιότητας στους νέους μας.

Κυρίες και κύριοι,

Στο εισαγωγικό του σημείωμα στο βιβλίο του κ. Λεντάρη, ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Κισσάμου και Σελίνου κ. Κιργηναίος, περιγράφει γλαφυρά το πρότυπο του γιατρού που αποκοιμάται κουρασμένος στη ράχη του μουλιαριού του, εναποθέτοντας στο συμπαθητικό τετράποδο την ασφάλειά του. Η περιγραφή αυτή ξύπνησε μέσα μου ζωηρές παιδικές αναμνήσεις. Θυμήθηκα τον πατέρα μου να μου μιλά για την άσπρη φοράδα με την οποία ο Αντώνης Μελισσάς τριγυρνούσε στα χωριά του Αποκόρωνα, για τις δωρεάν ιατρικές επισκέψεις που χωρίς καν να τον καλέσουν, έκανε ο Μιχελγιάννης στους Αρμένους και τα γύρω χωριά, για το φιλανθρωπικό σωματείο του Γιάννη Παϊζή, που προμήθευε κουμπάρους στα άπορα ζευγάρια που δεν είχαν λεφτά για να παντρευτούν ή να βαφτίσουν το παιδί τους, για το Μιχάλη Παπαδάκη, πρακτόρο του πατέρα μου στο ιατρείο του Φρε, που εξέταζε μεγάλους, αλλά και μωρά παιδιά, ανάτασσε κατάγματα, ξεγεννούσε έγκυες γυναίκες κι έκανε κι εξαγωγές δοντιών... Και δεν το κρύβω, ότι μαζί με το πρότυπο του πατέρα μου, που ήταν φυσικό να επικρατεί στη σκέψη του γιού του, στην απόφασή μου να γίνω γιατρός συντέλεσαν αποφασιστικά και τα πρότυπα των συναδέλφων του. Πρότυπα που μαζί με την μορφή του πατέρα μου, ήρθαν ξανά στο νου μου, όταν σε μεγάλη πια ηλικία, σε μια παράσταση του "Οθέλλου", άκουσα τον λόγο να λέγει:

"Το καλό όνομα στον άνδρα και τη γυναίκα, αγαπητέ μου άρχοντα, είναι το φανερό κόσμημα της ψυχής τους. Αυτός που μου κίβει το πορτοφάκι, κίβει το τίποτα. Ήταν δικό μου, είναι δικό του, ανήκε σε χιλιάδες άλλους. Αχ, όμως, μου πάρει το καλό μου όνομα. Με ληστεύει από κάτι που εκείνον δεν θα τον πλουτίσει. Ενώ εμένα θα με κάνει πραγματικά φτωχό".

Σεβασμιότατε, κυρίες και κύριοι,

Πριν από λίγες εβδομάδες, δημοσιεύθηκαν στον ημερήσιο τύπο τα αποτελέσματα μιας έρευνας που αποσκοπούσε στη διερεύνηση της στάσης που έχουν διαμορφώσει οι σημερινοί νέοι απέναντι στους θεσμούς και τα μεγάλα προβλήματα της εποχής μας. Το κύριο συμπέρασμα αυτής της έρευνας ήταν ότι η νεολαία μας αναζητά απεγνωσμένα πρότυπα προς μίμηση — και δεν τα βρίσκει. Το βιβλίο του κ. Λεντάρη μας προτείνει μια μακριά σειρά αξιών προς μίμηση προτύπων. Κι είναι αυτός ένας επιπλέον λόγος για να του είμαστε ευγνώμονες.

Θεόδωρος Μουντοκαλάκης
Καθηγητής Παθολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

